

Monitor de Bibliotheek op school

Landelijke analyse informatievaardigheden

Aantal scholen met een leerlijn informatievaardigheden is toegenomen

In het primair onderwijs bleef het percentage scholen met een specifieke verantwoordelijke voor informatievaardigheden tussen 2018 en 2020 gelijk (24%), maar in 2021 is dit gestegen tot 32 procent. Het aantal scholen met een leerlijn informatievaardigheden en een mediaplan is ook toegenomen ten opzichte van de voorgaande meetjaren. De frequentie waarmee leerkrachten primair onderwijs expliciet aandacht besteden aan informatievaardigheden, is sinds 2019 ongeveer 5 procent lager dan in de jaren daarvoor. Voor leerlingen primair onderwijs zijn leerkrachten en klasgenoten in de afgelopen jaren belangrijker geworden als informatiebron. Leerlingen zijn langzaam iets minder vaak informatie op gaan schrijven in eigen woorden en zijn minder vaak gaan controleren of ze hun werk goed hebben gedaan.

Bij het vmbo was het percentage scholen met een leerlijn informatievaardigheden en het percentage scholen met een mediaplan in 2021 lager dan in 2020, al is er tussen de meetjaren waarschijnlijk sprake van toevallige schommelingen. Het percentage leerlingen in het vmbo die het vaak of altijd lukt om zonder hulp informatie te vinden is met 7 procent gedaald ten opzichte van 2020.

Oudere leerlingen zoeken informatie (nog) vaker op internet en minder in boeken

Zowel op de basisschool als op het vmbo zoeken leerlingen in hogere leerjaren informatie, bijvoorbeeld voor een werkstuk, minder vaak in een boek dan leerlingen in lagere leerjaren. De leerlingen zoeken in hogere leerjaren juist vaker naar informatie via het internet.

Meisjes gebruiken meer bronnen en geven informatie vaker in eigen woorden weer, jongens controleren vaker wie informatie wanneer op internet heeft gezet

De informatievaardigheid van meisjes lijkt op veel punten wat groter te zijn dan die van jongens. Meisjes gebruiken meer bronnen (en vaker boeken) voor het vinden van informatie dan jongens. Daarnaast schrijven meisjes vooraf vaker op wat zij al weten, geven zij achteraf informatie vaker in eigen woorden weer en combineren zij gevonden informatie vaker met wat zij al wisten dan jongens. Jongens in het primair onderwijs zeggen iets vaker te controleren wie de informatie op internet heeft gezet.

Meer aandacht voor vaardigheden bij expliciete leerlijn op basisschool en minder inzet van informatievaardigheden bij expliciete leerlijn op het vmbo

Op basisscholen met een leerlijn informatievaardigheden, laten leerkrachten informatievaardigheden vaker aan de orde komen dan op basisscholen zonder leerlijn. Op basisscholen met een specifiek verantwoordelijke voor informatievaardigheden, komen informatievaardigheden ook vaker aan bod als losse les.

Op vmbo-scholen met een leerlijn informatievaardigheden of een mediaplan controleren leerlingen minder vaak wie de informatie op internet heeft gezet dan leerlingen van scholen zonder leerlijn informatievaardigheden of mediaplan. Veel andere informatievaardigheden worden ook minder vaak toegepast door leerlingen op vmbo-scholen met een leerlijn informatievaardigheden of specifiek verantwoordelijke voor informatievaardigheden, dan scholen die dit niet hebben.

Colofon

Auteur

DESAN Research Solutions: Sandra Delis, Jannes Hartkamp

In opdracht van

Deze publicatie is mogelijk gemaakt door de samenwerking van Stichting Lezen en de Koninklijke Bibliotheek binnen het leesbevorderingsprogramma Kunst van Lezen.

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag zonder voorafgaande toestemming van de auteurs en opdrachtgevers worden verveelvoudigd of openbaar gemaakt.

Voorwoord

Sinds 2012 wordt de Monitor de Bibliotheek *op school* in het primair onderwijs uitgevoerd. In 2014 is daar de Monitor voor het voortgezet onderwijs bijgekomen en in 2015 de Monitor BoekStart in de kinderopvang. Deze monitoren worden, in opdracht van Kunst van Lezen (samenwerkingsverband tussen Stichting Lezen en de Koninklijke Bibliotheek), inhoudelijk samengesteld door onderwijsbureau Sardes en technisch uitgevoerd door onderzoeksbureau DESAN Research Solutions. De resultaten uit de Monitor de Bibliotheek *op school* worden door middel van een online rapportageportaal door bibliotheken vertaald naar rapportages op schoolniveau. Dit biedt hun de mogelijkheid om actief aan de slag te gaan met leesbevordering en informatievaardigheden. Daarnaast wordt door DESAN voor elk onderwijsniveau jaarlijks een landelijke analyse gerapporteerd die zich vooral richt op ontwikkelingen, verschillen tussen groepen leerlingen (bijvoorbeeld naar geslacht en leerjaar) en verbanden tussen leesbevorderingsactiviteiten en leesplezier en leesgedrag van leerlingen. (Mede vanwege de gevolgen van de coronacrisis is in 2021 alleen een landelijke rapportage voor BoekStart gepubliceerd.)

De vragenlijsten voor het primair onderwijs en voortgezet onderwijs bevatten specifieke vragen over informatievaardigheden. Sinds 2016 wordt hiervoor, in opdracht van de Koninklijke Bibliotheek, ook een landelijke analyse uitgevoerd. De resultaten van die analyse worden in dit rapport beschreven.

Amsterdam, september 2022

Sandra Delis
Jannes Hartkamp
DESAN Research Solutions

Inhoudsopgave

Voorwoord.....	3
1 Inleiding	7
1.1 Achtergrond	7
1.2 Methode en respons	7
1.3 Leeswijzer	8
Selectie.....	9
Afronding	9
Significantie.....	9
2 Basisonderwijs - ontwikkelingen.....	11
2.1 Ontwikkelingen leesconsulenten	11
2.2 Ontwikkelingen leerkrachten	13
2.3 Ontwikkelingen leerlingen	18
3 Basisonderwijs - verschillen tussen groepen leerlingen.....	21
3.1 Leerjaar	21
3.2 Geslacht	24
4 Basisonderwijs - verbanden	27
4.1 Leerlijn, mediaplan en verantwoordelijke informatievaardigheden – verband met activiteiten leerkrachten	27
4.2 Leerlijn, mediaplan en verantwoordelijke informatievaardigheden – verband met antwoorden leerlingen	29
4.3 Activiteiten leerkrachten – verband met antwoorden leerlingen.....	30
5 VMBO - ontwikkelingen	33
5.1 Ontwikkelingen bibliotheekmedewerkers	33
5.2 Ontwikkelingen docenten	36
5.3 Ontwikkelingen leerlingen	40
6 VMBO - verschillen tussen groepen leerlingen	45
6.1 Leerjaar	45
6.2 Geslacht	48
7 VMBO - verbanden	51
7.1 Leerlijn, leesplan en verantwoordelijke informatievaardigheden – verband met activiteiten docenten	51
7.2 Leerlijn, leesplan en verantwoordelijke informatievaardigheden – verband met antwoorden leerlingen.....	52

1 Inleiding

1.1 Achtergrond

De Monitor de Bibliotheek *op school* - primair onderwijs en voortgezet onderwijs bevat een unieke schat aan data. De resultaten worden in verschillende rapportages (digitaal en in pdf) teruggekoppeld op het niveau van de deelnemende scholen, bibliotheken, gemeenten en provincies. Daarbij worden als referentie ook landelijke resultaten gepresenteerd. Bovendien worden op basis van een uitgebreide analyse van de data ook verdiepende landelijke rapportages samengesteld.

De vragenlijsten van de Monitor voor primair onderwijs en voortgezet onderwijs bevatten sinds 2014 een reeks specifieke vragen over informatievaardigheden. De monitorcoördinatoren van de bibliotheken kunnen aangeven of deze vragen voor de betreffende school moeten worden gesteld. Voor deze vragen is een verdiepende landelijke analyse uitgevoerd, voor de metingen in het primair onderwijs en vmbo vanaf 2017. De analyse richt zich onder andere op ontwikkelingen bij scholen, leerkrachten en leerlingen en op verschillen tussen bijvoorbeeld jongens en meisjes en jongere en oudere leerlingen. Bij de analyse zijn de gegevens uit verschillende vragenlijsten gecombineerd.

1.2 Methode en respons

De data waarop deze landelijke analyse is gebaseerd, zijn afkomstig uit de laatste vijf metingen die DESAN Research Solutions namens Kunst van Lezen en de Koninklijke Bibliotheek in het kader van de Monitor de Bibliotheek *op school* (MdBos) in het primair onderwijs en voortgezet onderwijs heeft uitgevoerd. De data worden verkregen via online vragenlijsten die door drie doelgroepen worden ingevuld: leerlingen, docenten¹ en leesconsulenten/bibliotheekmedewerkers.

De monitorcoördinatoren van bibliotheken geven in de portal van de Monitor MdBos op welke scholen meedoen aan de monitor. Zij geven aan wie de bibliotheekmedewerker op de school is en nodigen deze uit om 1) een vragenlijst in te vullen en 2) aan te geven welke docenten gaan deelnemen aan het onderzoek bij de betreffende school. De bibliotheekmedewerkers en de docenten ontvangen een uitnodiging met een link naar de voor hen bestemde vragenlijst. Vervolgens ontvangt de docent of een leerlingcoördinator een link naar de vragenlijst voor de leerlingen. De docent of leerlingcoördinator zorgt er vervolgens voor dat (zo veel mogelijk) leerlingen de vragenlijst invullen.

De Monitor de Bibliotheek *op school* is vanaf de start zowel voor het primair onderwijs als het voortgezet onderwijs sterk in volume gegroeid. Sinds 2017 is de deelname min of meer stabiel. In 2020 zijn de aantallen voor zowel het primair als voortgezet onderwijs lager dan normaal, omdat er op scholen en bij bibliotheken door de omstandigheden rondom corona minder tijd en gelegenheid was om de Monitor de

¹ In het primair onderwijs wordt de term leerkracht gebruikt.

Bibliotheek *op school* uit te voeren. Onderstaande tabel laat voor de afgelopen vijf metingen eerst de respons per jaar per doelgroep zien en daaronder welk deel daarvan, op aangeven van de monitorcoördinator, ook de vragen over informatievaardigheden heeft gekregen (Tabel 1).

Tabel 1 Aantal deelnemers MdBos per meting, 2017 - 2021

	2017	2018	2019	2020	2021
primair onderwijs					
Leerlingen (groep 5-8)	116.054	116.956	122.427	72.708	131.575
Docenten (groep 5-8)	7.340	7.148	7.590	5.644	8.499
Bibliotheekmedewerkers	1.506	1.533	1.493	1.223	1.723
<i>van wie Informatievaardigheden:</i>					
Leerlingen (groep 5-8)	86.138 (74%)	73.226 (63%)	78.430 (64%)	43.904 (60%)	67.273 (51%)
Docenten (groep 5-8)	5.462 (74%)	4.569 (64%)	4.905 (65%)	3.543 (63%)	4.564 (54%)
Bibliotheekmedewerkers	1.157 (77%)	997 (65%)	1.009 (68%)	751 (61%)	962 (56%)
Voortgezet onderwijs					
Leerlingen	12.376	12.437	11.238	8.145	10.842
Docenten	837	777	654	626	784
Bibliotheekmedewerkers	59	47	51	48	41
<i>van wie Informatievaardigheden:</i>					
Leerlingen	9.801 (79%)	10.622 (85%)	8.167 (73%)	5.446 (67%)	7.222 (67%)
Docenten	705 (84%)	686 (88%)	478 (73%)	347 (55%)	459 (59%)
Bibliotheekmedewerkers	48 (81%)	40 (85%)	41 (80%)	32 (67%)	29 (71%)

1.3 Leeswijzer

In dit rapport worden de resultaten van de antwoorden op de vragen over informatievaardigheden van leesconsulenten/bibliotheekmedewerkers, leerkrachten en leerlingen geanalyseerd. Hoofdstuk 2 tot en met 4 betreffen het primair onderwijs, hoofdstuk 5 tot en met 7 het vmbo. Daarbij worden in Hoofdstuk 2 ontwikkelingen besproken voor de drie doelgroepen in de afgelopen vijf meetjaren. In Hoofdstuk 3 worden vergelijkingen gemaakt tussen jongens en meisjes en de opeenvolgende leerjaren in het primair onderwijs. In Hoofdstuk 4 wordt gekeken naar verbanden

tussen de gegevens van leesconsulenten (bijvoorbeeld of er een expliciete leerlijn informatievaardigheden is op school), de activiteiten van de leerkrachten en de antwoorden van de leerlingen. In Hoofdstuk 5, 6 en 7 komen vervolgens dezelfde onderwerpen voor het vmbo aan de orde.

Selectie

In de analyse zijn uitsluitend data meegenomen van de afgelopen vijf metingen van scholen die deelnamen aan de vragen over informatievaardigheden, conform de opgave van de monitorcoördinator. De vragen worden in het primair onderwijs alleen gesteld voor groep 5 en hoger. Leerlingen uit lagere groepen zijn daarom overal buiten beschouwing gelaten.² In het voortgezet onderwijs zijn alleen gegevens meegenomen voor het vmbo, exclusief praktijkonderwijs. Waar een nadere selectie is gemaakt, is dit aangegeven in de tekst.

Afronding

De cijfers in dit rapport zijn ongewogen. Alle percentages zijn afgerond tot hele getallen. Dientengevolge is de som van de percentages niet altijd exact 100. Tenzij anders vermeld, zijn respondenten die een bepaalde vraag niet hebben beantwoord ('weet niet/geen antwoord') niet meegenomen in de centering.

Significantie

Bij een steekproefonderzoek als dit worden uitkomsten verkregen die slechts met inachtneming van een bepaalde waarschijnlijkheid mogen worden vertaald naar de totale populatie.

Statistiek geeft de mogelijkheid om op grond van de steekproefgrootte en de gevonden uitkomsten van het onderzoek 'betrouwbaarheidsintervallen' te berekenen. Deze geven aan tussen welke twee waarden de uitkomst in de totale populatie valt als we de steekproefuitkomst vertalen naar de totale populatie. Het betrouwbaarheidsinterval ligt altijd rond de uitkomst die in de steekproef is gevonden, met afwijkingmarges naar boven en beneden. Normaliter werkt men met '95%-betrouwbaarheidsintervallen' (ook wel: 'een significantieniveau van 95%'). Deze geven met 95% zekerheid aan tussen welke twee grenswaarden de betreffende waarde in de populatie valt. Hoe groter de steekproef, des te kleiner de afstand tussen de twee waarden. Wanneer bijvoorbeeld van 10.000 leerlingen 50,0 procent een bepaald antwoord heeft gegeven, betekent dit dat we met 95 procent zekerheid kunnen zeggen dat het werkelijke percentage in de gehele populatie leerlingen tussen 49,1 en 50,9 procent ligt (50,0% +/- 0,9%). Maar bij 50 bibliotheekmedewerker zou het betrouwbaarheidsinterval dan van 36,1 tot 63,9 procent lopen (50% +/- 13,9%).

In het rapport genoemde verschillen (tussen metingen of tussen groepen binnen een meting) zijn significant³, tenzij anders wordt vermeld. Significant betekent dat een verschil waarschijnlijk niet toevallig is, oftewel dat een verschil niet wordt veroorzaakt

² Ook de relatief kleine groepen leerlingen en docenten 'middenbouw' en 'bovenbouw' zijn buiten beschouwing gelaten.

³ $p < .05$: de waarschijnlijkheid dat een gevonden verschil toevallig is, is kleiner dan 5 procent.

door de toevallige marges ('betrouwbaarheidsintervallen') in de uitkomst bij een onderzoek onder een steekproef.

2 Primair onderwijs - ontwikkelingen

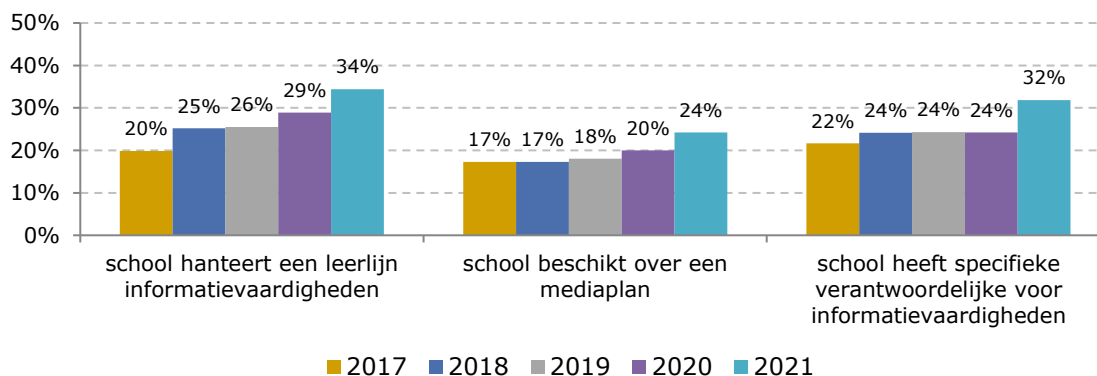
Het aantal scholen in het primair onderwijs met een leerlijn informatievaardigheden of een mediaplan is sinds 2017 toegenomen. Het aantal scholen met een specifiek verantwoordelijke voor informatievaardigheden bleef na 2018 voor een aantal jaar gelijk, maar is gestegen in 2021. Vanaf 2018 zijn leerkrachten steeds vaker opdrachten of huiswerk gaan geven waarbij leerlingen informatievaardigheden moeten gebruiken, al is het percentage in 2021 licht gedaald ten opzichte van 2020. Als leraren expliciet aandacht geven aan informatievaardigheden, komen verschillende vaardigheden zoals reflecteren op het zoekproces en benoemen van verbeterpunten in 2021 over het algemeen minder vaak aan bod dan in voorgaande jaren. In 2019 lieten leerkrachten kranten en tijdschriften duidelijk vaker aan bod komen als bron dan in 2017 en 2018, maar in 2020 is dat percentage weer afgenomen. Internet op de computer of tablet en andere mensen blijven in de loop van de jaren even belangrijk als bron. Internet op de telefoon als bron wordt ieder jaar juist steeds belangrijker voor leerlingen en boeken als bron steeds onbelangrijk.

2.1 Ontwikkelingen leesconsulenten

Ongeveer een derde van de scholen hanteert, volgens de leesconsulent van de bibliotheek, een leerlijn informatievaardigheden, met expliciete doelen voor verschillende jaargroepen (34%). Dit percentage is iets hoger dan in 2020 (29%). Daarnaast beschikt bijna een kwart van de scholen over een mediaplan (24%). Dit percentage is gestegen sinds 2017 (17%). In 2021 is op meer scholen iemand specifiek verantwoordelijk voor het onderwerp informatievaardigheden (32%), dan in eerdere meetjaren. In 2017 had 22 procent van de scholen een specifieke verantwoordelijke voor het onderwerp informatievaardigheden. In de meetjaren 2018, 2019 en 2020 was op 24 procent van de scholen iemand specifiek verantwoordelijk voor het onderwerp informatievaardigheden (Grafiek 1).⁴

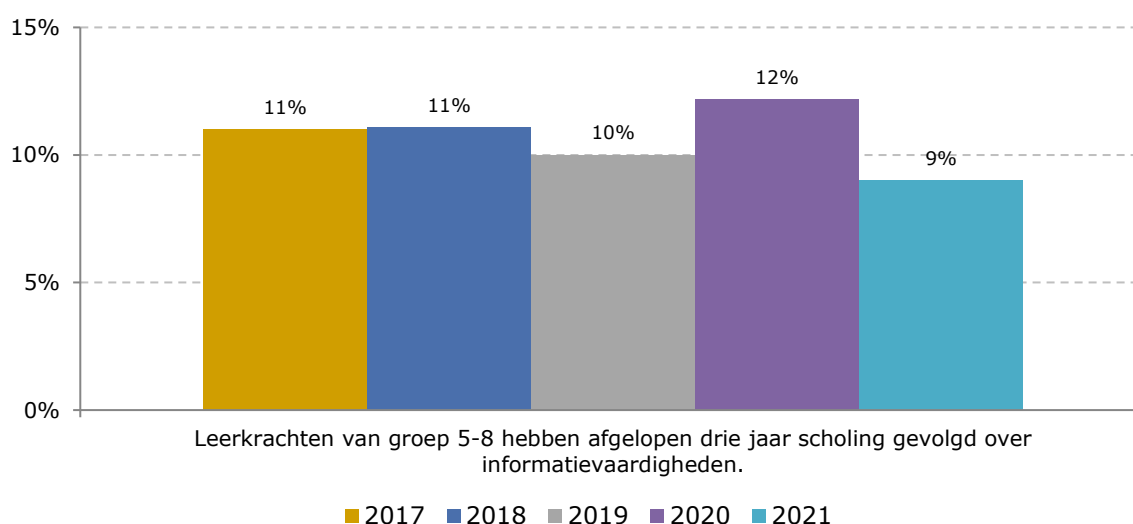
⁴ Verschillen in de resultaten zijn bij leesconsulenten minder snel significant dan bij leerkrachten en leerlingen, omdat het aantal respondenten bij leesconsulenten veel lager is (zie Tabel 1).

Grafiek 1 Ontwikkelingen leerlijn, mediaplan en verantwoordelijke informatievaardigheden⁵

In 2021 hadden leerkrachten van groep 5 en hoger op 9 procent van de scholen binnen de afgelopen drie jaar scholing gevolgd over informatievaardigheden, 3 procent minder dan in 2020 (Grafiek 2).

Grafiek 2 Ontwikkeling scholing leerkrachten in informatievaardigheden⁶

Meer dan de helft van de leesconsulenten (56%) op scholen met een schoolbibliotheek antwoordt in 2021 bevestigend op de vraag 'Voldoet het aandeel informatieve boeken in de schoolcollectie voor groep 5-8 aan de richtlijn van ten minste 24% van de totale collectie?' Bij minder dan de helft van de scholen voldoet het aandeel informatieve boeken in de schoolcollectie voor groep 5 tot en met 8 aan de norm van ten minste 24 procent van de totale collectie (44%).

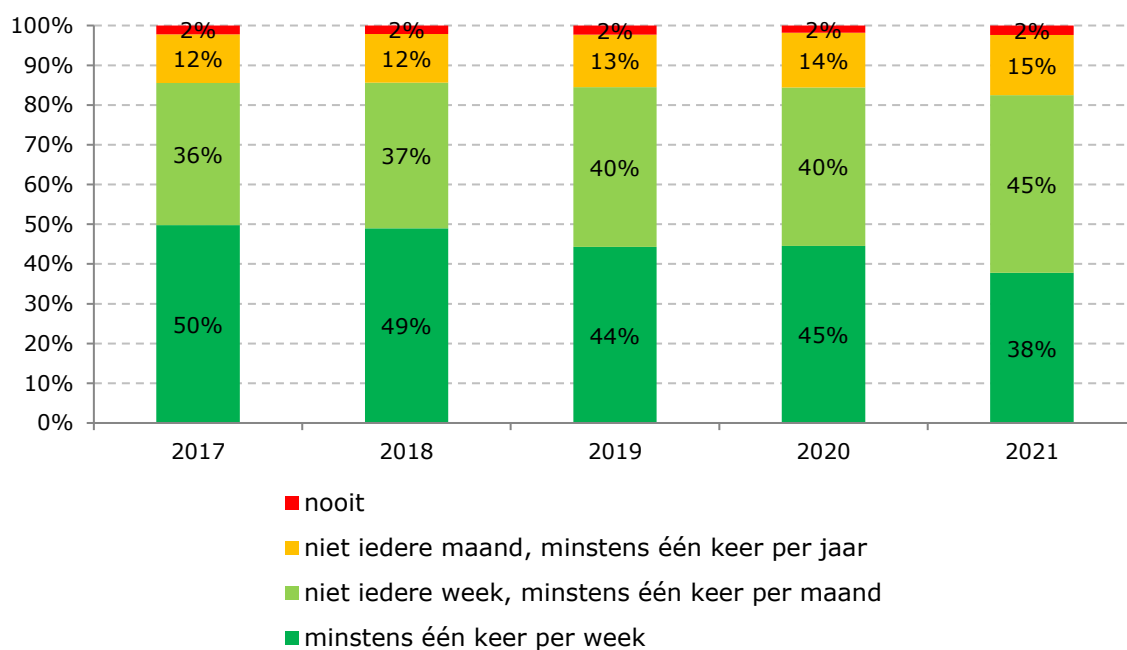
⁵ In elke meting kan ca. 10% van de leesconsulenten de vraag of de school een leerlijn informatievaardigheden hanteert niet beantwoorden. Deze 'missings' tellen niet mee in de percentering. Bij de vraag of de school beschikt over een informatievaardighedenplan of mediaplan, werd voor 2017 alleen naar een mediaplan gevraagd.

⁶ Op de vraag 'Hebben de leerkrachten van groep 5-8 recent (niet langer dan drie jaar geleden) scholing gevolgd over informatievaardigheden?' zegt in 2021 9% van de leesconsulenten 'ja', 46% 'nee' en 44% 'weet ik niet'. Het werkelijke percentage 'ja' zal dus iets hoger liggen. 'Weet niet' is hier wel meegenomen in de percentering.

2.2 Ontwikkelingen leerkrachten⁷

Van de leerkrachten van groep 5-8 in het primair onderwijs gaf ongeveer de helft in 2017 en 2018 minstens een keer per week expliciet aandacht aan het onderwerp informatievaardigheden. Dit percentage is in 2019 en 2020 gedaald tot ongeveer 45 procent, en in 2021 nog verder tot 38 procent (Grafiek 3).

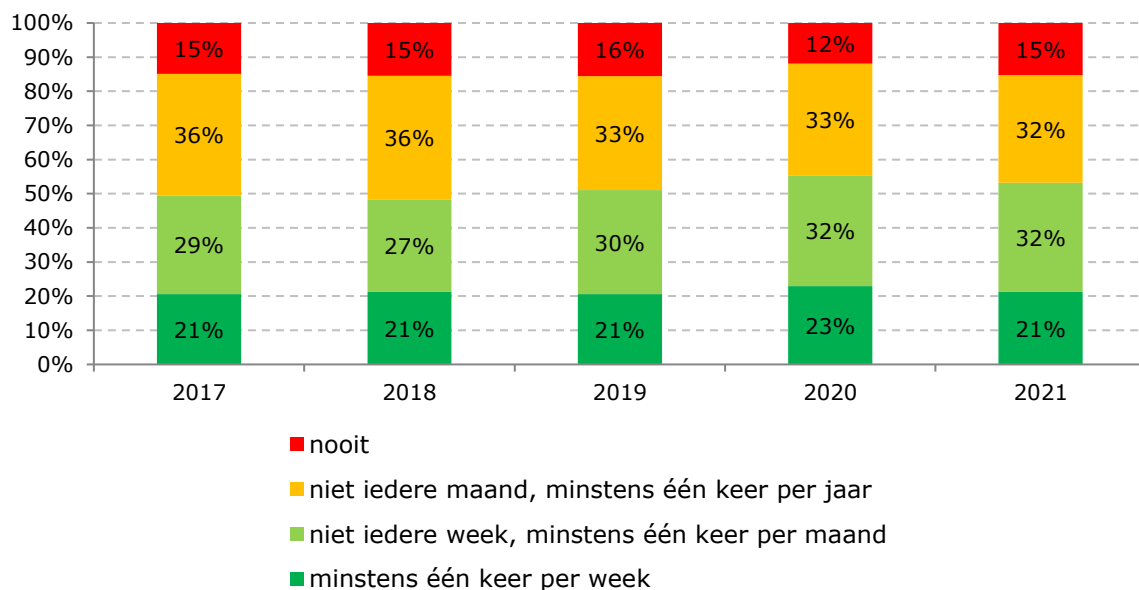
Grafiek 3 "Hoe vaak geef je aandacht aan het onderwerp informatievaardigheden?"

De frequentie waarmee leerkrachten opdrachten of huiswerk geven waarbij leerlingen informatievaardigheden moeten gebruiken, is gestegen tijdens de meetjaren 2019 en 2020. In 2020 zegt 55 procent van de leraren dit minstens eens per maand te doen (in 2017 50%) en 12 procent nooit (in 2017 15%). In 2021 is de frequentie waarmee leerkrachten opdrachten of huiswerk geven waarbij leerlingen informatievaardigheden moeten gebruiken gedaald, ten opzichte van 2020. In 2021 zegt 53 procent van de leraren dit minstens eens per maand te doen en 15 procent nooit (Grafiek 4).

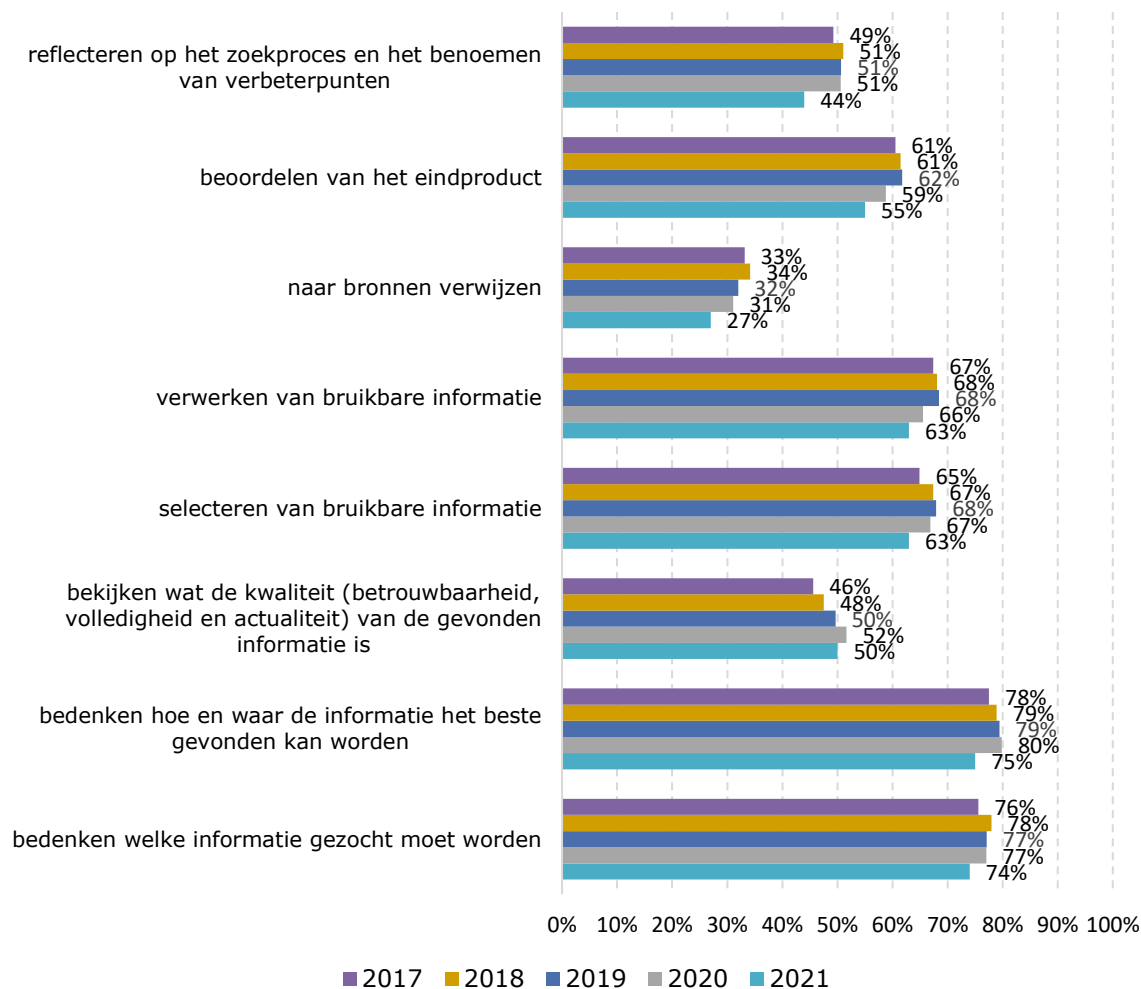
⁷ Bij de leerkrachten primair onderwijs die de vragen over informatievaardigheden hebben gekregen, is de verdeling over de leerjaren in de opeenvolgende metingen zeer gelijkmatig en stabiel: bij elke meting telt elk van de groepen 5 tot en met 8 vrijwel exact een kwart van de leerkrachten (24% tot 26%). Ontwikkelingen in de resultaten kunnen hierdoor dus niet worden vertekend.

Grafiek 4 "Hoe vaak geef je opdrachten of huiswerk waarbij leerlingen informatievaardigheden moeten gebruiken?"

Van 2017 tot en met 2020 was vooral een stijging te zien in het 'bekijken wat de kwaliteit (betrouwbaarheid, volledigheid en actualiteit) van de gevonden informatie is' (52% doet dit vaak of altijd in 2020 versus 46% in 2017). Kijken we naar het verschil tussen 2020 en 2021, dan wordt in 2021 minder aandacht gegeven aan de vaardigheden, met name aan het reflecteren op het zoekproces en het benoemen van verbeterpunten (51% doet dit vaak of altijd in 2020 versus 44% in 2021) (Grafiek 5).

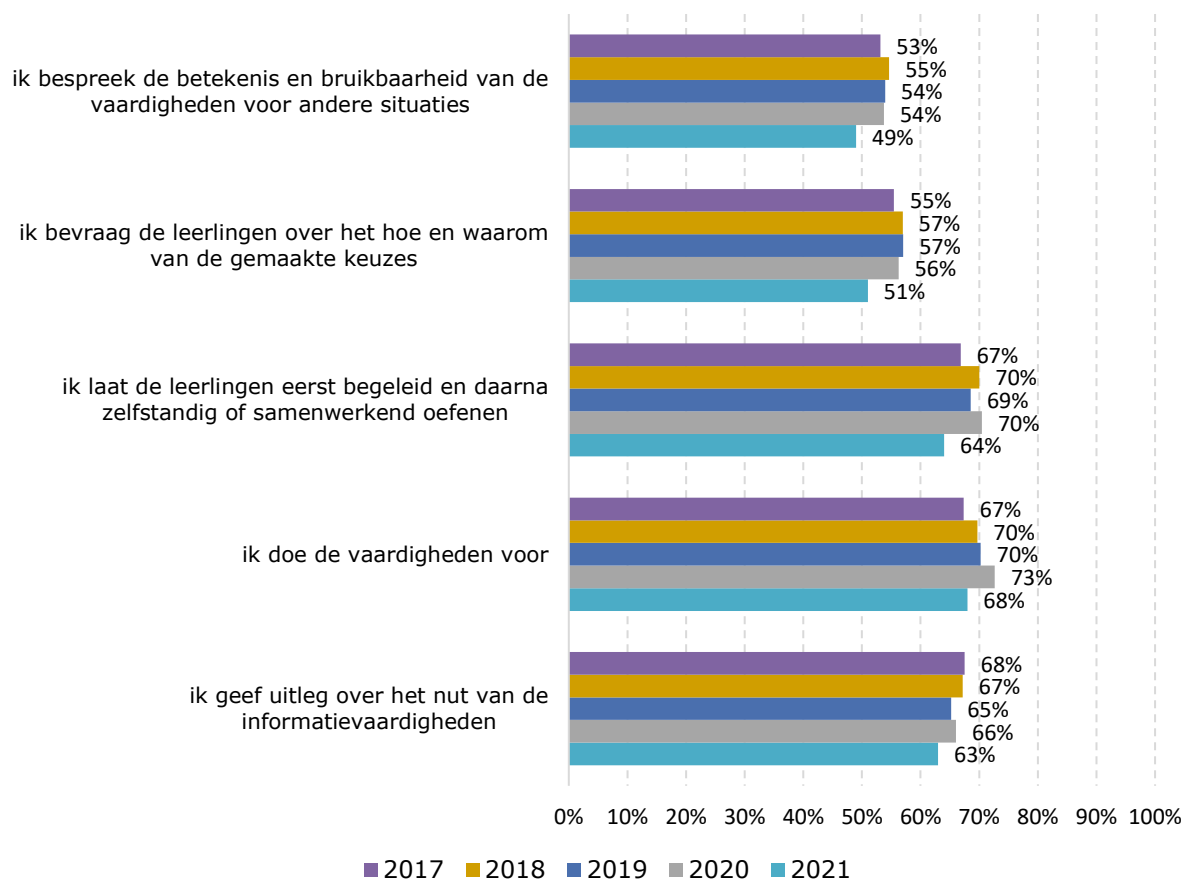
Grafiek 5 "Als je expliciet aandacht geeft aan informatievaardigheden, welke vaardigheden laat je dan aan bod komen?" (% vaak/altijd)⁸

Het percentage leerkrachten dat bepaalde didactische middelen inzet bij aandacht voor informatievaardigheden, schommelt tussen 2017 en 2020. Alleen het voordoen van vaardigheden werd door steeds meer leerkrachten gedaan tussen 2017 en 2020. In 2017 werd dit nog door 67 procent van de leerkrachten gedaan in 2020 door 73 procent. Tussen 2020 en 2021 wordt door leerkrachten minder vaak didactische middelen ingezet bij aandacht voor informatievaardigheden. In 2021 laten leerkrachten met name minder vaak leerlingen eerst begeleid en daarna zelfstandig of samenwerkend oefenen (64% doet dit vaak of altijd), dan in 2020 (70%) (Grafiek 6).

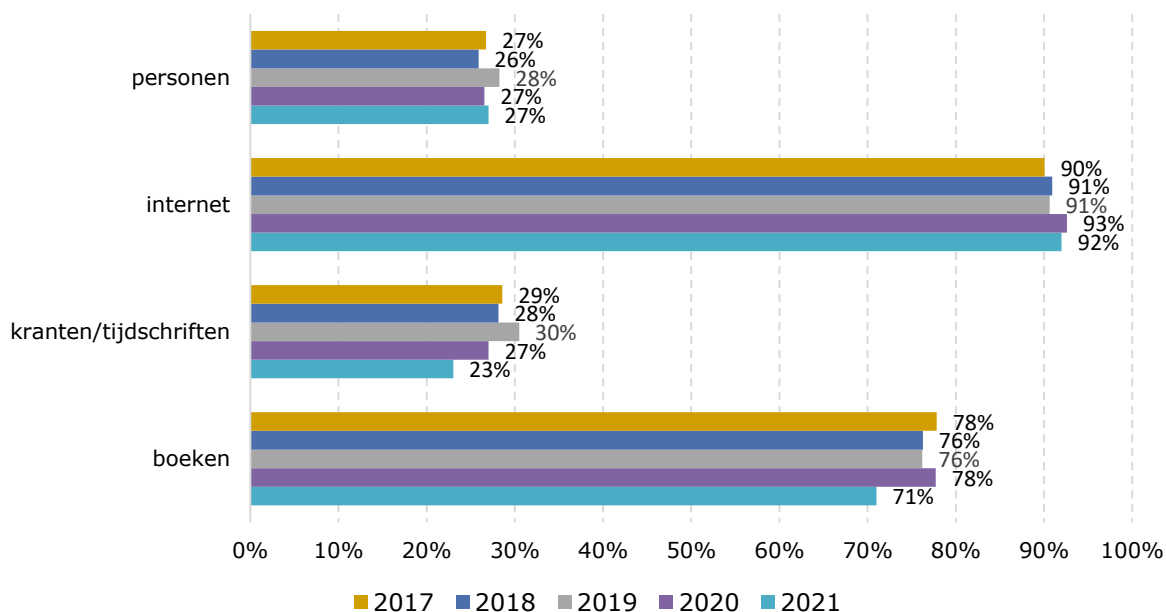
⁸ Leerkrachten die eerder aangaven dat zij nooit expliciet aandacht geven aan informatievaardigheden (2%-3%) hebben deze vragen niet gekregen en zijn buiten beschouwing gelaten. De percentages 'vaak/altijd' zouden maximaal een paar procent lager liggen als deze waren meegenomen in de percentering. Dit geldt ook voor Grafiek 6 en Grafiek 7.

Grafiek 6 “Als je aandacht geeft aan informatievaardigheden, hoe pak je dat dan didactisch aan?” (% vaak/altijd)

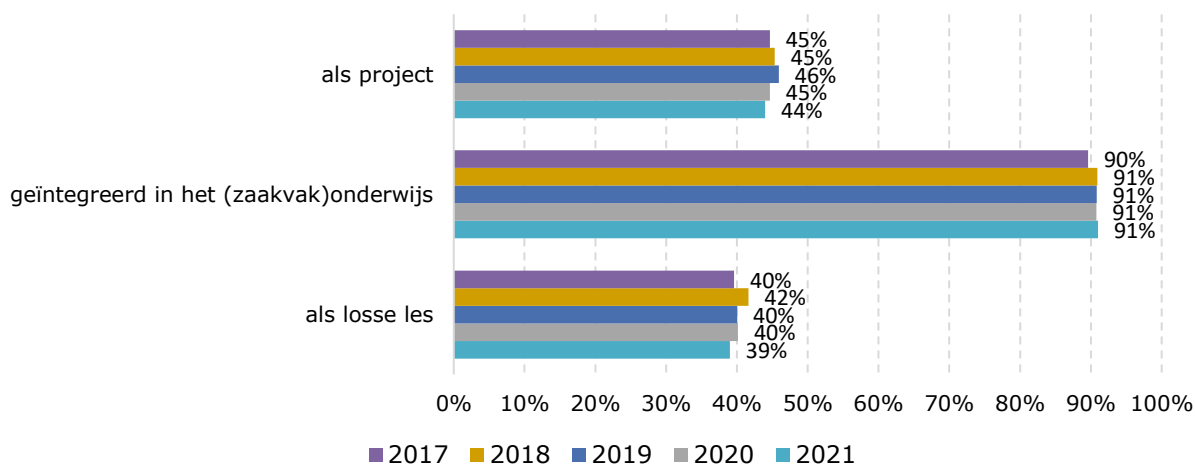
Als bronnen bij informatievaardigheden laten leerkrachten in 2021 kranten, tijdschriften en boeken minder vaak aan bod komen dan in 2020. In 2020 gebruikte 27 procent van de leerkrachten kranten en tijdschriften vaak of altijd bij informatievaardigheden. Dit is in 2021 gedaald tot 23 procent. Boeken kwamen in 2020 vaak of altijd aan bod bij informatievaardigheden bij 78 procent van de leerkrachten, versus 71 procent van de leerkrachten in 2021. Bij de overige bronnen (personen en internet) is de laatste vijf jaar geen duidelijke ontwikkeling te zien (Grafiek 7).

Grafiek 7 "Als je aandacht geeft aan informatievaardigheden, welke bronnen laat je dan aan bod komen?" (% vaak/altijd)

De manier waarop informatievaardigheden aan bod komen in het lesprogramma van docenten, is de afgelopen vijf jaar redelijk stabiel gebleven. Informatievaardigheden komen verreweg het meest geïntegreerd in het zaakvakonderwijs aan bod (90%-91%). Het percentage leerkrachten dat informatievaardigheden als project of als losse les aan bod laat komen, ligt sinds 2017 respectievelijk rond de 45 en 40 procent (Grafiek 8).

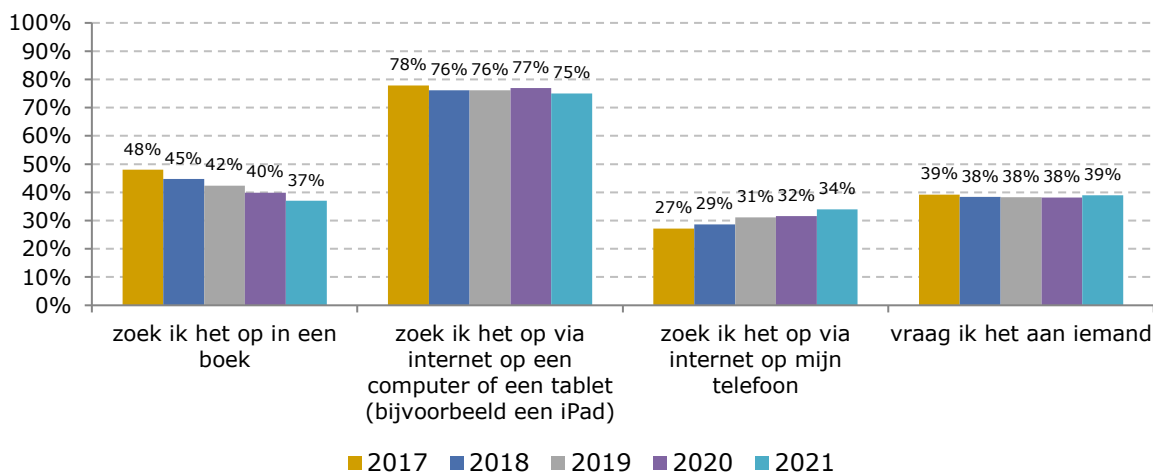
Grafiek 8 "Op welke manier komen informatievaardigheden aan bod in je lesprogramma?" (% ja)

2.3 Ontwikkelingen leerlingen⁹

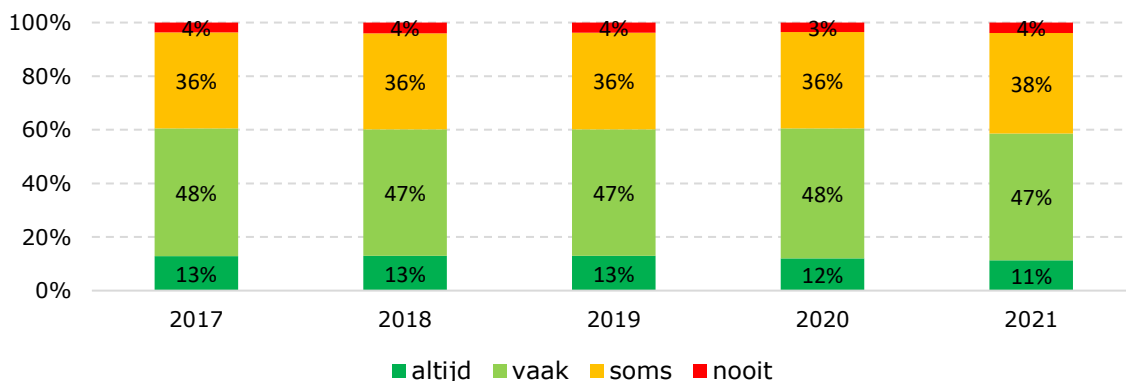
Voor leerlingen in groep 5-8 van de basisschool zijn boeken de afgelopen vijf jaar een steeds minder gangbare bron van informatie geworden en het internet, via de smartphone, juist een steeds vaker geraadpleegde bron. Veruit de meeste leerlingen zoeken informatie op internet via een computer of tablet (75%). Dat percentage is de afgelopen jaren vrijwel gelijk gebleven (Grafiek 9).

Grafiek 9 'Als ik informatie moet zoeken (bijvoorbeeld voor een werkstuk), dan...'

Ruim de helft van de leerlingen (58%) zegt dat het altijd of vaak lukt om zonder hulp de informatie te vinden die ze zoeken voor een werkstuk, presentatie of opdracht. Tussen 2018 en 2020 was het percentage leerlingen dat zegt dat het altijd of vaak lukt om zonder hulp informatie te vinden precies gelijk gebleven (60%), maar in 2021 is dit percentage licht gedaald (58%) (Grafiek 10).

Grafiek 10 'Hoe vaak lukt het je om zonder hulp de informatie te vinden die je zoekt?'

⁹ Net als bij de leerkrachten, is ook bij de leerlingen de verdeling van leerlingen over de groepen 5 tot en met 8 in de opeenvolgende metingen zeer stabiel: steeds 24 tot 26 procent in elke groep. Ook zijn jongens en meisjes in alle metingen vrijwel exact gelijk verdeeld (afgerond 50 procent elk). Eventuele verschillen in resultaten tussen metingen kunnen dus niet worden veroorzaakt door een veranderende samenstelling van de steekproef qua leeftijd of geslacht.

Als leerlingen de informatie die ze zoeken niet kunnen vinden, vraagt de grootste groep leerlingen vaak of altijd aan ouders waar ze informatie kunnen vinden (47%). Aan de juf of meester (33%), een klasgenoot (24%), iemand van de bibliotheek (19%) of een deskundige (11%) wordt minder vaak informatie gevraagd. In 2021 vragen de leerlingen aan meer mensen waar zij informatie kunnen vinden dan in 2020 (Tabel 2).

Tabel 2 'Als ik de informatie die ik zoek niet kan vinden, dan...' (% vaak/altijd)

	2017	2018	2019	2020	2021
vraag ik aan mijn ouders waar ik informatie kan vinden	43%	42%	42%	43%	47%
vraag ik aan de meester of de juf waar ik informatie kan vinden	23%	26%	26%	28%	33%
vraag ik aan klasgenoot waar ik informatie kan vinden	16%	17%	18%	20%	24%
vraag ik aan iemand van de bibliotheek waar ik informatie kan vinden	21%	22%	20%	18%	19%
vraag ik aan een deskundige (iemand die veel over het onderwerp weet) waar ik informatie kan vinden	9%	10%	10%	10%	11%

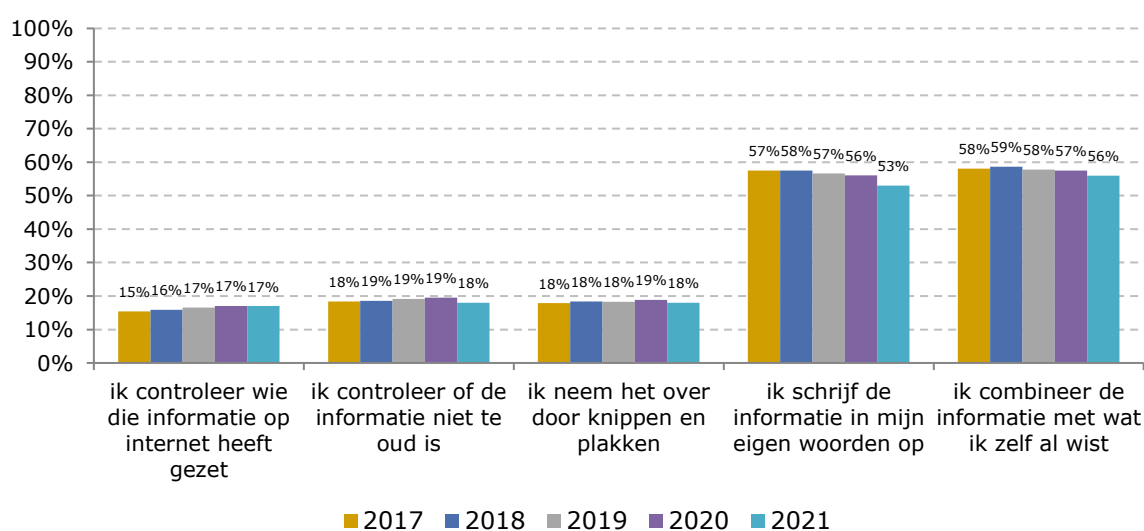
Bijna een derde van de leerlingen gebruikt altijd of vaak meer dan één zoekwoord in Google (61%), meer dan in 2020 (56%). Net als in 2020, schrijft de helft van de leerlingen eerst op wat men zelf al weet voor men gaat zoeken (50%). Minder dan de helft (47%) zoekt, als ze informatie hebben gevonden, verder om meer informatie te vinden. In 2020 deed 44 procent van de leerlingen dit. In 2021 bedenken ook iets meer leerlingen (46%) voor het zoeken naar informatie waar de informatie het beste gevonden kan worden, dan in 2020 (44%). Een vijfde maakt, zowel in 2019, 2020 als in 2021, eerst een lijstje worden die helpen bij het zoeken (19%). Met uitzondering van de toename van meerdere zoekwoorden en het verder zoeken naar informatie als er al reeds informatie is gevonden, is de *manier* waarop men informatie zoekt voor een werkstuk (ongeacht het medium) de afgelopen vijf jaar nauwelijks veranderd (Tabel 3).

Tabel 3 'Hoe zoek jij informatie? Geef aan hoe vaak je iets doet' (% vaak/altijd)

	2017	2018	2019	2020	2021
als ik informatie op het internet zoek (bijvoorbeeld met Google) type ik meer dan één zoekwoord in	52%	52%	55%	56%	61%
als ik voor een werkstuk informatie zoek, schrijf ik eerst op wat ik zelf al weet over het onderwerp	52%	51%	50%	50%	50%
als ik informatie heb gevonden (bijvoorbeeld in een boek of op een website), kijk ik ook nog in andere boeken of websites	47%	46%	46%	44%	47%
als ik voor een werkstuk informatie zoek, bedenk ik eerst waar ik die informatie het beste kan vinden	46%	46%	45%	44%	46%
als ik voor een werkstuk informatie zoek, maak ik een lijstje met woorden die mij helpen bij het zoeken	20%	21%	19%	19%	19%

Er zijn ook geen grote veranderingen te zien in de manieren waarop leerlingen hun informatie verwerken. Het opschrijven van informatie in eigen woorden en het combineren van de informatie met de kennis van de leerlingen lijkt in de afgelopen vijf jaar geleidelijk iets af te nemen (Grafiek 11).

Grafiek 11 'Wat doe je met de informatie die je hebt gevonden voor je werkstuk, presentatie of opdracht' (% vaak/altijd)

In 2017 zei twee derde van de leerlingen (67%) bij de stelling 'Als ik mijn werkstuk, presentatie of opdracht bijna af heb controleer ik nog een keer of ik het werk goed gedaan heb' dat zij dit altijd of vaak doen. In de periode van 2018 tot 2021 is dit geleidelijk afgenomen tot 63 procent.

3 Primair onderwijs - verschillen tussen groepen leerlingen

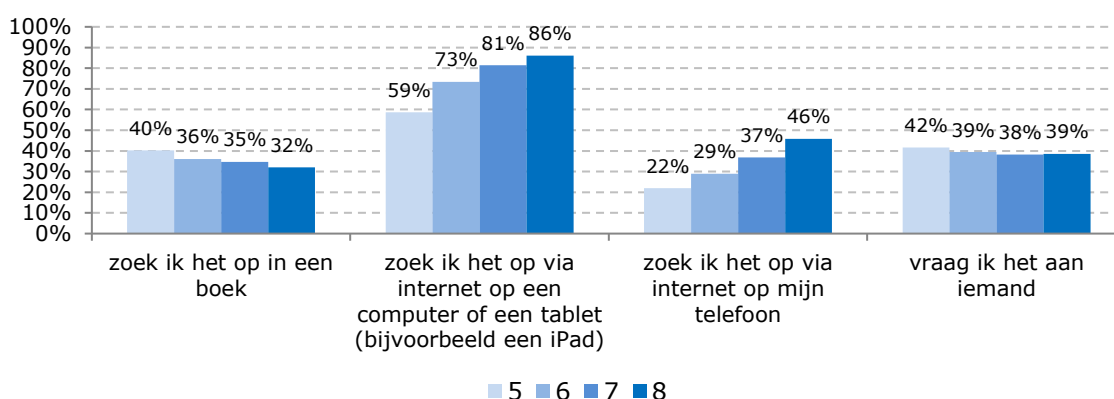
In hogere leerjaren zoeken leerlingen informatie veel vaker op internet en minder vaak in boeken dan in lagere leerjaren, zo blijkt uit een analyse van de meting over 2021. Het aantal leerlingen dat de gezochte informatie vaak of altijd zegt te vinden, neemt toe van 48 procent in leerjaar 5 tot 70 procent in leerjaar 8. In hogere jaren worden leerlingen over het algemeen ook vaardiger. Ze zoeken bijvoorbeeld vaker met meerdere zoektermen en zoeken verder als ze informatie hebben gevonden.

De informatievaardigheid van meisjes lijkt op veel punten groter dan die van jongens. Meisjes zoeken informatie vaker dan jongens in een boek of door het iemand te vragen (en ongeveer even vaak op internet). Meisjes vragen vaker hulp van anderen als ze informatie niet kunnen vinden, schrijven vaker eerst op wat ze zelf al weten, kijken vaker in meer dan één bron, geven informatie vaker in eigen woorden weer, combineren nieuwe informatie vaker met wat ze al wisten en kijken hun werk vaker nog even na. Wel zeggen jongens iets vaker dat het vaak of altijd lukt om zonder hulp de informatie te vinden die ze zoeken.

3.1 Leerjaar¹⁰

Het percentage leerlingen dat informatie op internet zoekt via een computer of tablet of met een smartphone, neemt sterk toe in hogere leerjaren. Het percentage leerlingen dat een boek raadpleegt, neemt in hogere leerjaren af (Grafiek 12).

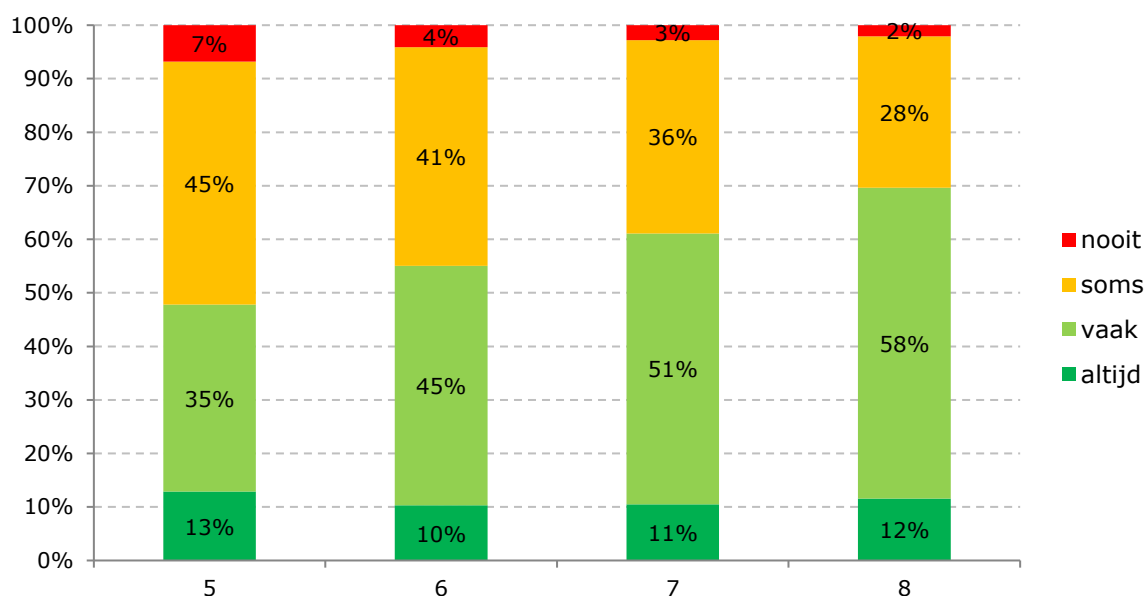
Grafiek 12 'Als ik informatie moet zoeken (bijvoorbeeld voor een werkstuk), dan...'
naar leerjaar

¹⁰ Alle gegevens in dit hoofdstuk hebben betrekking op basisschoolleerlingen in leerjaar 5 tot en met 8 in de meting over 2021.

In leerjaar 5 zegt ongeveer de helft van de leerlingen (48%) dat het vaak of altijd lukt om zonder hulp de informatie te vinden die ze zoeken. Dit neemt gestaag toe tot bijna drie kwart (70%) in leerjaar 8 (Grafiek 13).

Grafiek 13 'Hoe vaak lukt het je om zonder hulp de informatie te vinden die je zoekt?' naar leerjaar

Als leerlingen de informatie die ze zoeken niet kunnen vinden, vragen ze in leerjaar 6, 7 en 8 vaker aan ouders waar ze de informatie kunnen vinden (47%-50%) dan in leerjaar 5 (43%). In lagere leerjaren wendt men zich iets vaker tot een deskundige of iemand van de bibliotheek dan in hogere leerjaren (Tabel 4).

Tabel 4 'Als ik de informatie die ik zoek niet kan vinden, dan...' naar leerjaar (% vaak/altijd)

	5	6	7	8
vraag ik aan de meester of de juf waar ik informatie kan vinden	31%	34%	34%	34%
vraag ik aan mijn vader of moeder waar ik informatie kan vinden	43%	47%	50%	49%
vraag ik aan een leerling in mijn klas waar ik informatie kan vinden	21%	24%	25%	27%
vraag ik aan iemand van de bibliotheek waar ik informatie kan vinden	22%	21%	18%	15%
vraag ik aan een deskundige (iemand die veel over het onderwerp weet) waar ik informatie kan vinden	14%	12%	10%	8%

Behalve het medium verschilt ook de manier waarop men informatie zoekt voor een werkstuk per leerjaar. Eerst een lijstje met woorden maken dat helpt bij het zoeken, doen leerlingen in leerjaar 5 en 6 iets vaker (21%) dan in leerjaar 7 en 8 (19% en 17%). De meeste andere hulpbronnen of controles worden in hogere leerjaren over het algemeen veel vaker gebruikt. Zoeken op internet met meer dan één zoekwoord,

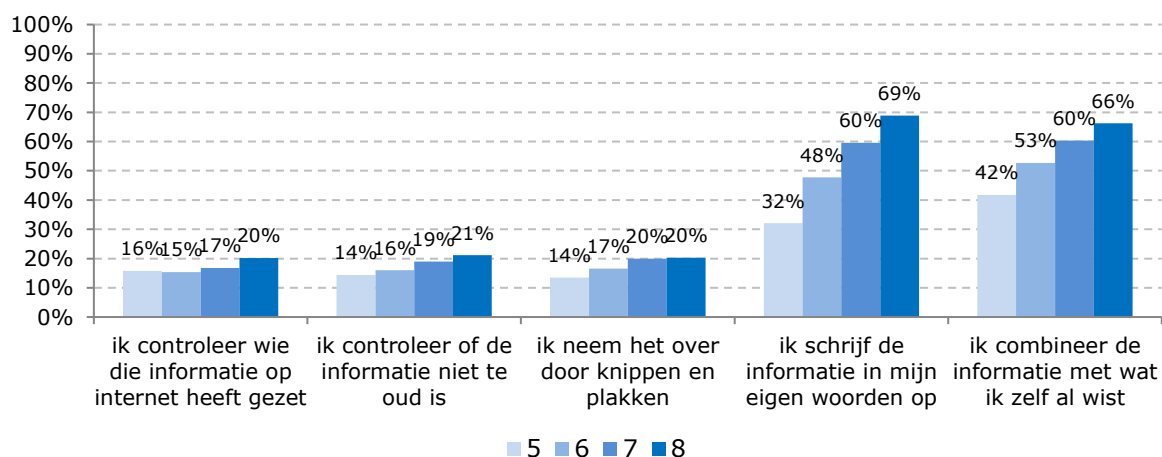
doet in leerjaar 5 bijvoorbeeld minder dan de helft van de leerlingen vaak of altijd (45%), in leerjaar 8 is dat bijna drie kwart (73%). Bij het zoeken in andere bronnen en het opschrijven wat de leerling zelf al weet, zijn soortgelijke ontwikkelingen te zien. Het percentage leerlingen dat bedenkt waar de informatie het best gevonden kan worden, is het laagst in leerjaar 5 (43%), het hoogst in leerjaar 6 (48%) en neemt af in de hogere leerjaren (Tabel 5).

Tabel 5 'Hoe zoek jij informatie? Geef aan hoe vaak je iets doet' (% vaak/altijd) – naar leerjaar

	5	6	7	8
als ik informatie op het internet zoek (bijvoorbeeld met Google) type ik meer dan één zoekwoord in	45%	58%	66%	73%
als ik informatie heb gevonden (bijvoorbeeld in een boek of op een website), kijk ik ook nog in andere boeken of websites	35%	44%	52%	56%
als ik voor een werkstuk informatie zoek, schrijf ik eerst op wat ik zelf al weet over het onderwerp	40%	50%	55%	54%
als ik voor een werkstuk informatie zoek, maak ik een lijstje met woorden die mij helpen bij het zoeken	21%	21%	19%	17%
als ik voor een werkstuk informatie zoek, bedenk ik eerst waar ik die informatie het beste kan vinden	43%	48%	47%	45%

In hogere leerjaren schrijven leerlingen de informatie die ze voor een werkstuk of opdracht hebben gevonden, veel vaker in eigen woorden op en combineren ze het vaker met wat ze al wisten. Ook het controleren hoe oud de informatie is, het overnemen door knippen en plakken en het controleren wie informatie op internet heeft gezet, wordt in hogere leerjaren vaker gedaan dan in de lagere leerjaren, al zijn de verschillen hier wat kleiner (Grafiek 14).

Grafiek 14 'Wat doe je met de informatie die je hebt gevonden voor je werkstuk, presentatie of opdracht' (% vaak/altijd) – naar leerjaar

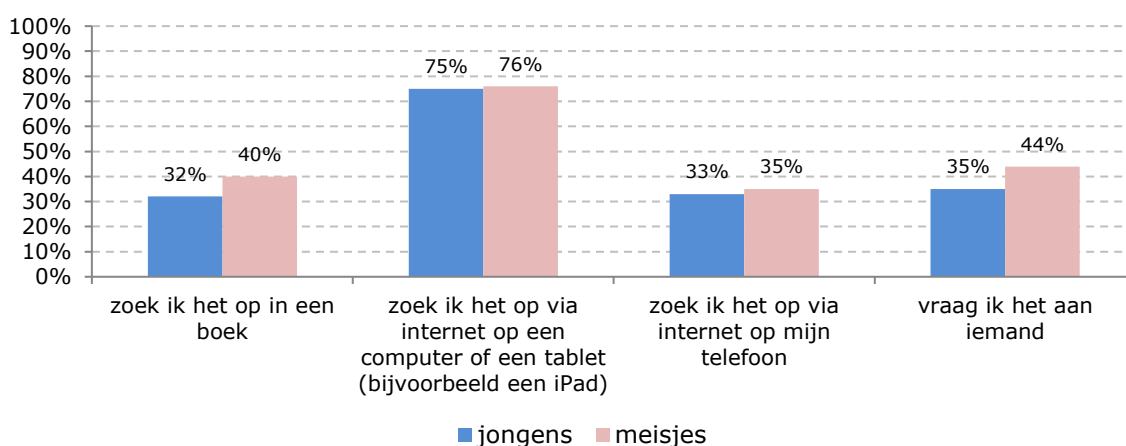

Op de vraag 'Als ik klaar ben met mijn informatie-opdracht, controleer ik nog een keer of ik mijn werk goed gedaan heb' antwoordt in leerjaar 5 ruim de helft van de leerlingen dat zij dit altijd of vaak doen (56%). Dit loopt op tot ongeveer twee derde in groep 8 (68%).

3.2 Geslacht

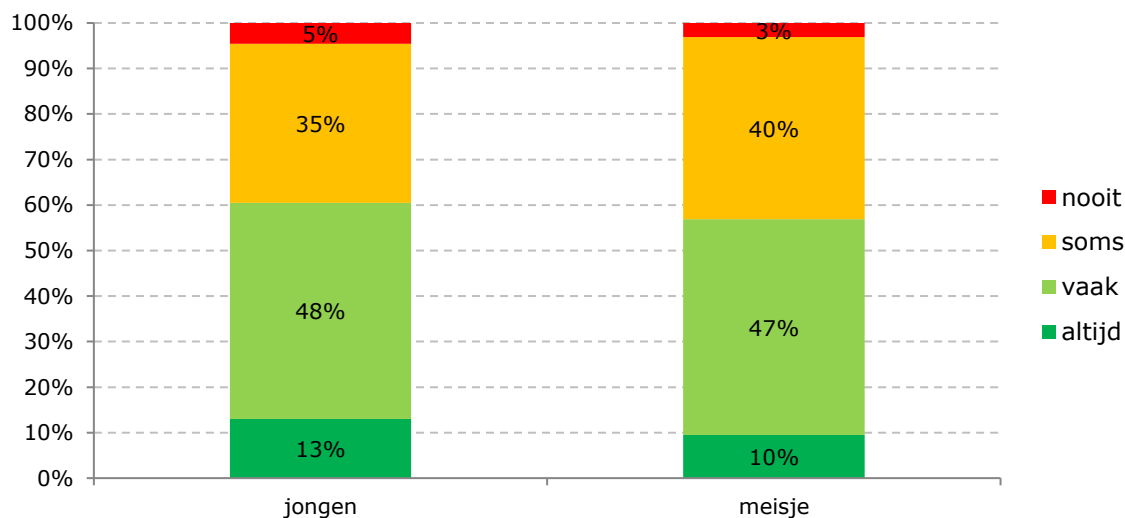
Als leerlingen informatie moeten zoeken voor bijvoorbeeld een werkstuk, zoeken jongens en meisjes het ongeveer even vaak op via internet. Meisjes zoeken het vaker op in een boek dan jongens (40% tegen 32%) en vragen het vaker aan iemand (44% tegen 35%) (Grafiek 15).

Grafiek 15 'Als ik informatie moet zoeken (bijvoorbeeld voor een werkstuk), dan...'
naar geslacht

Van de jongens zegt een iets hoger percentage 'vaak' of 'altijd' zonder hulp de informatie te vinden die ze zoeken (61% tegen 57%), maar jongens zeggen ook iets vaker 'nooit' dan meisjes (5% tegen 3%) (Grafiek 16).

Grafiek 16 'Hoe vaak lukt het je om zonder hulp de informatie te vinden die je zoekt?' naar geslacht

Als ze de informatie niet kunnen vinden, vragen meisjes veel vaker hulp van ouders (51%) dan jongens (44%). Jongens wenden zich iets vaker tot een deskundige (12% tegen 9%) (Tabel 6).

Tabel 6 'Als ik de informatie die ik zoek niet kan vinden, dan...' naar geslacht (% vaak/altijd)

	jongens	meisjes
vraag ik aan mijn vader of moeder waar ik informatie kan vinden	44%	51%
vraag ik aan de meester of de juf waar ik informatie kan vinden	32%	35%
vraag ik een leerling in mijn klas waar ik informatie kan vinden	23%	26%
vraag ik aan iemand van de bibliotheek waar ik informatie kan vinden	19%	19%
vraag ik aan een deskundige (iemand die veel over het onderwerp weet) waar ik informatie kan vinden	12%	9%

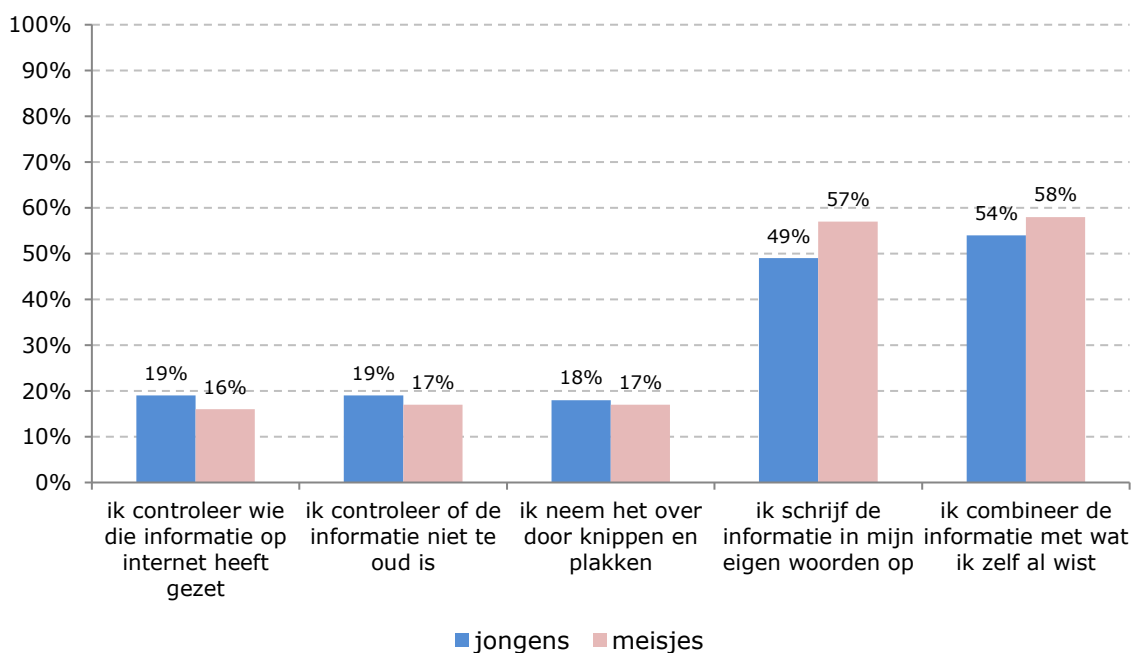
Als meisjes informatie zoeken schrijven ze vaker eerst op wat ze zelf al weten (54%), kijken ze vaak in meerdere bronnen (50%) en maken ze vaker een zoekwoordenlijstje (21%), dan jongens (46%, 45% en 18%). Zoeken met meerdere zoekwoorden en eerst bedenken waar men informatie het best kan zoeken, doen jongens en meisjes (ongeveer) even vaak (Tabel 7).

Tabel 7 'Hoe zoek jij informatie? Geef aan hoe vaak je iets doet' (% vaak/altijd) – naar geslacht

	jongens	meisjes
als ik informatie op het internet zoek (bijvoorbeeld met Google) type ik meer dan één zoekwoord in	60%	62%
als ik voor een werkstuk informatie zoek, schrijf ik eerst op wat ik zelf al weet over het onderwerp	46%	54%
als ik informatie heb gevonden (bijvoorbeeld in een boek of op een website), kijk ik ook nog in andere boeken of websites	45%	50%
als ik voor een werkstuk informatie zoek, bedenk ik eerst waar ik die informatie het beste kan vinden	46%	46%
als ik voor een werkstuk informatie zoek, maak ik een lijstje met woorden die mij helpen bij het zoeken	18%	21%

Meisjes geven informatie vaker in hun eigen woorden weer (57%) en combineren informatie vaker met wat ze al wisten (58%) dan jongens (49% en 54%). Jongens zeggen iets vaker te controleren wie de informatie op internet heeft gezet (19% tegen 16%) (Grafiek 17).

Grafiek 17 'Wat doe je met de informatie die je hebt gevonden voor je werkstuk, presentatie of opdracht' (% vaak/altijd) – naar geslacht

Meisjes zeggen vaker hun werk nog even te controleren als ze bijna klaar zijn met hun opdracht (69% vaak of altijd) dan jongens (57%).

4 Primair onderwijs - verbanden

Op basisscholen met een expliciete leerlijn, laten leerkrachten informatievaardigheden vaker aan de orde komen en besteden zij meer aandacht aan het voordoen van vaardigheden. Op basisscholen met een schoolbieb wordt vaker gevraagd waar men informatie kan vinden dan op scholen zonder een schoolbieb. Zo vragen leerlingen op scholen met een schoolbieb vaker aan bibliotheekmedewerkers waar zij informatie kunnen vinden dan leerlingen zonder schoolbieb. Op scholen met een mediaplan zeggen leerlingen iets vaker altijd te controleren wie informatie op internet heeft gezet dan op scholen zonder mediaplan. Ook wordt op scholen met een mediaplan vaker aandacht besteed aan de kwaliteit van de gevonden informatie en het verwijzen naar bronnen.

4.1 Leerlijn, mediaplan en verantwoordelijke informatievaardigheden – verband met activiteiten leerkrachten¹¹

Als de basisschool een leerlijn informatievaardigheden hanteert met expliciete doelen voor verschillende jaargroepen, besteden leerkrachten van groep 5-8 veel vaker expliciet aandacht aan informatievaardigheden (45% minstens wekelijks) dan wanneer er geen leerlijn is (35%).

Ook qua didactische aanpak zijn er verschillen: bij aanwezigheid van een leerlijn reflecteert 46 procent van de docenten *vaak of altijd* op het zoekproces en benoemt verbeterpunten (tegen 42% bij scholen zonder leerlijn). Ook doet bij een leerlijn 72 procent van de docenten vaardigheden *vaak of altijd* voor, tegen 67 procent bij scholen zonder leerlijn.

Bij het hanteren van een leerlijn informatievaardigheden, laat 73 procent van de docenten boeken *vaak of altijd* aan bod komen, als zij aandacht geven aan informatievaardigheden (tegen 69% bij scholen zonder leerlijn). Op scholen met een leerlijn laten docenten personen ook vaker aan bod komen als bron (28% vaak of altijd), dan op scholen zonder leerlijn (25% vaak of altijd). Kranten en tijdschriften komen op zowel scholen met een leerlijn als scholen zonder leerlijn even vaak aan bod als bron, als er aandacht wordt gegeven aan informatievaardigheden (23% vaak of altijd). En als de basisschool een leerlijn hanteert, dan laten leerkrachten van groep 5-8 informatievaardigheden vaker aan bod komen in een losse les (44%) en minder vaak als project (42%) dan als er geen leerlijn is (37% en 45%)

¹¹ Voor 3809 van de 4564 leerkrachten (84%) in 2021 die de antwoorden over informatievaardigheden hebben ingevuld, konden de antwoorden worden gekoppeld aan de antwoorden van de leesconsulent.

Leerkrachten op scholen met een mediaplan besteden vaker aandacht aan het bedenken welke informatie gezocht moet worden, dan leerkrachten op scholen zonder mediaplan (76% vaak of altijd tegen 73%). Ook wordt op scholen met een mediaplan vaker aandacht besteed aan het bekijken van de kwaliteit van de gevonden informatie (55% vaak of altijd) en aan het verwijzen naar bronnen (30% vaak of altijd) dan op scholen zonder mediaplan (49% en 27%). Daarnaast wordt er vaker aandacht besteed aan het reflecteren op het zoekproces en het benoemen van verbeterpunten op scholen met een mediaplan (70% vaak of altijd) dan op scholen zonder mediaplan (67% vaak of altijd). Verder laat 68 procent van de docenten op scholen met een mediaplan de leerlingen *vaak of altijd* eerst begeleid en daarna zelfstandig of samenwerkend oefenen (tegen 63% van de scholen zonder mediaplan).

Op scholen met een mediaplan laten docenten ook vaker boeken (76% vaak of altijd), kranten en tijdschriften (25% vaak of altijd), het internet (93% vaak of altijd) en personen (31% vaak of altijd) aan bod komen als bronnen als zij aandacht geven aan informatievaardigheden, dan docenten op scholen zonder mediaplan (69%, 22%, 91% en 25%). Ook worden informatievaardigheden vaker geïntegreerd in het (zaakvak)onderwijs op scholen met een mediaplan, dan op scholen zonder mediaplan (93% tegen 90%).

Op scholen met een specifiek verantwoordelijke voor informatievaardigheden, laten docenten de leerlingen ongeveer even vaak eerst begeleid en daarna zelfstandig of samenwerkend oefenen, dan op scholen zonder verantwoordelijke (65% vaak of altijd tegen 64%). Wel geven docenten vaker aandacht aan kranten en tijdschriften (25% vaak of altijd) en personen (29% vaak of altijd) als bronnen op scholen met een verantwoorde voor informatievaardigheden, dan op scholen zonder verantwoordelijke (22% en 25%). Verder komen informatievaardigheden vaker aan bod in een losse les op scholen met iemand die specifiek verantwoordelijk is voor het onderwerp informatievaardigheden (42%) dan op scholen zonder verantwoordelijke (38%).

Een deel van de leerkrachten van groep 5-8 die recent (niet langer dan drie jaar geleden) scholing hebben gevolgd over informatievaardigheden, besteedt *vaak of altijd* aandacht aan het selecteren van bruikbare informatie (70%) (tegen 63% van de leerkrachten die geen scholing hebben gevolgd). Deze docenten geven ook vaker aandacht aan het beoordelen van het eindproduct (63% vaak/altijd) en het reflecteren op het zoekproces en het benoemen van verbeterpunten (53% vaak/altijd) dan docenten die geen scholing hebben gevolgd over informatievaardigheden (53% en 43%). Daarnaast bevragen docenten die scholing hebben gevolgd over informatievaardigheden vaker de leerlingen over het hoe en waarom van gemaakte keuzes (56% vaak/altijd) en bespreken zij vaker de betekenis en bruikbaarheid van de vaardigheden voor andere situatie (55%) dan docenten die geen scholing hebben gevolgd (51% en 49%). De docenten die wel scholing hebben gevolgd over informatievaardigheden, laten boeken en kranten en tijdschriften ook vaker aan bod komen als bronnen (76% en 28% vaak/altijd) dan docenten die geen scholing hebben gevolgd hierover (69% en 23%). Verder zijn informatievaardigheden vaker geïntegreerd in het (zaakvak)onderwijs als de docenten scholing hebben gevolgd over

informatievaardigheden (95%) dan wanneer de docenten hier geen scholing over hebben gevolgd (89%).

4.2 Leerlijn, mediaplan en verantwoordelijke informatievaardigheden – verband met antwoorden leerlingen¹²

Een minderheid van de leerlingen in groep 8 zit op een school met een leerlijn informatievaardigheden (23%), een mediaplan (22%) en/of een specifiek verantwoordelijke voor informatievaardigheden (29%). Het merendeel zit op een school met een schoolbibliotheek (87%). Op scholen met een schoolbieb vragen leerlingen vaker aan iemand anders waar zij informatie kunnen vinden (39%) dan op scholen zonder schoolbibliotheek (36%). Als leerlingen van scholen met een schoolbieb de informatie die zij zoeken niet kunnen vinden, dan vragen zij minder vaak aan hun ouders waar zij de informatie kunnen vinden (82% soms, vaak of altijd), dan op scholen zonder schoolbieb (87%). Op scholen met een bibliotheek wordt juist vaker door leerlingen aan iemand van de bibliotheek gevraagd waar zij informatie kunnen vinden (41% soms, vaak of altijd), dan op scholen zonder schoolbieb (31%).

De leerlingen op scholen met een leerlijn informatievaardigheden typen iets vaker meer dan één zoekwoord in als zij informatie zoeken op het internet (74% vaak/altijd) en controleren vaker wie informatie op internet heeft gezet als zij informatie hebben gevonden (23% vaak/altijd), dan leerlingen op scholen zonder leerlijn (73% en 20%).

Op scholen met een mediaplan controleren leerlingen vaker wie informatie op internet heeft gezet als zij informatie hebben gevonden (22% vaak/altijd), dan leerlingen op scholen zonder mediaplan (20%).

Ook op scholen met iemand die specifiek verantwoordelijk is voor informatievaardigheden controleren leerlingen vaker wie informatie op internet heeft gezet als zij informatie hebben gevonden (22% vaak/altijd), dan leerlingen op scholen zonder iemand die specifiek verantwoordelijk is voor informatievaardigheden (20%).

Op scholen waar de leerkrachten van groep 5-8 recent (niet langer dan drie jaar geleden) scholing hebben gevolgd over informatievaardigheden, schrijft 65 procent van de leerlingen *vaak of altijd* gevonden informatie op in hun eigen woorden (tegen 70% van de leerlingen op scholen waar leerkrachten van groep 5-8 geen scholing over informatievaardigheden hebben gevolgd). De leerlingen van scholen waar de leerkrachten geen scholing hebben gevolgd over informatievaardigheden, controleren ook iets vaker of zij hun werk goed hebben gedaan als ze klaar zijn met een informatieopdracht (69% vaak/altijd), dan leerlingen van scholen waar leerkrachten wel scholing hebben gevolgd over informatievaardigheden (68%).

¹² Van de 131.575 leerlingen die de vragen over informatievaardigheden hebben ingevuld in de meting van 2021, konden voor 56.507 (43%) de antwoorden worden gekoppeld aan de antwoorden van de leesconsulent. Om een zuivere analyse te kunnen maken, kijken we hier alleen naar leerlingen uit groep 8. Het gaat dan om 14.150 leerlingen.

4.3 Activiteiten leerkrachten – verband met antwoorden leerlingen¹³

Kijken we naar de antwoorden over informatievaardigheden van leerlingen in relatie tot de antwoorden van hun leerkrachten over hoe vaak en op welke manier ze expliciet aandacht besteden aan informatievaardigheden, dan komen er ook enkele duidelijke verschillen naar voren.

Leerlingen van leerkrachten die minstens één keer per week aandacht geven aan het onderwerp informatievaardigheden, zoeken vaker informatie op via internet op een computer of tablet (86%), dan leerlingen van leerkrachten die nooit aandacht besteden aan informatievaardigheden (75%). Daarnaast typen leerlingen van leerkrachten die minstens één keer per week aandacht besteden aan informatievaardigheden vaker meer dan één zoekwoord in als zij informatie op internet zoeken (73% vaak/altijd), schrijven zij vaker informatie in eigen woorden op als zij informatie hebben gevonden (69% vaak/altijd), combineren zij gevonden informatie vaker met wat zij al wisten (66% vaak/altijd) en controleren zij vaker nog een keer of zij hun werk goed hebben gedaan zodra hun informatieopdracht af is (70% vaak/altijd), dan leerlingen van leerkrachten die nooit aandacht besteden aan informatievaardigheden (32%, 28%, 32% en 52%).

Als er door leerkrachten *altijd* expliciet aandacht wordt besteed aan het bedenken welke informatie gezocht moet worden, geven leerlingen vaker aan dat zij controleren hoe oud de gevonden informatie is (24% vaak/altijd), dan leerlingen van leerkrachten die hier *soms of vaak* aandacht aan besteden (20%-22%).

Bij leerkrachten die *soms of vaak* aandacht besteden aan het bedenken hoe en waar de informatie het beste kan worden gevonden, zoekt (ruim) 29 procent informatie op in een boek (29%-33%). Bij leerkrachten die *altijd* aandacht besteden aan het bedenken hoe en waar de informatie het beste kan worden gevonden, is dat 34 procent van de leerlingen. De leerlingen van leerkrachten die *altijd* aandacht besteden aan het bedenken hoe en waar de informatie het beste kan worden gevonden, vragen minder vaak aan hun ouders waar zij informatie kunnen vinden als zij de informatie die zij zoeken niet kunnen vinden (47% vaak/altijd), dan leerlingen van leerkrachten die hier *vaak of soms* aandacht aan besteden (48%-52%). De leerlingen van leerkrachten die *altijd* aandacht besteden aan hoe en waar de informatie het beste kan worden gevonden, vragen juist vaker aan klasgenoten of aan iemand van de bibliotheek waar zij informatie kunnen vinden (28% en 17% vaak/altijd), dan leerlingen van leerkrachten die *soms of vaak* aandacht besteden aan het bedenken hoe en waar informatie het beste kan worden gevonden (25%-27% en 15%). Leerlingen van leerkrachten die *soms* aandacht besteden aan het bedenken hoe en waar informatie het beste kan worden gevonden, schrijven vaker op wat zij al weten over het onderwerp (58% vaak/altijd), dan leerlingen van leerkrachten die hier *altijd* aandacht aan besteden (55%). Als leerlingen van leerkrachten die *altijd* aandacht besteden aan hoe en waar informatie het beste kan worden gevonden informatie hebben gevonden,

¹³ Voor 49.385 van de 131.575 leerlingen (38%) die in de meting van 2021 vragen hebben beantwoord over informatievaardigheden, konden de antwoorden worden gekoppeld aan de antwoorden van de leerkrachten. Om een zuivere analyse te kunnen maken, kijken we ook hier alleen naar leerlingen uit groep 8. Het gaat dan om 12.584 leerlingen.

controleren zij vaker hoe oud de informatie is (25% en 73% vaak/altijd), dan leerlingen van leerkrachten die hier *soms of vaak* aandacht aan besteden (21% en 70%-69%).

Bij leerkrachten die *soms of vaak* aandacht besteden aan het bekijken van de kwaliteit van de gevonden informatie, controleert (ruim) 18 procent van de leerlingen wie de informatie op internet heeft gezet als zij informatie hebben gevonden (18%-22%). Bij leerkrachten die *altijd* aandacht besteden aan het bekijken van de kwaliteit van de gevonden informatie, is dat 25 procent van de leerlingen. Leerlingen van leerkrachten die *altijd* aandacht besteden aan het bekijken van de kwaliteit van de resultaten, controleren ook vaker hoe oud de gevonden informatie is (25% vaak/altijd), dan leerlingen van leerkrachten die hier *soms of vaak* aandacht aan besteden (20%-22%).

Als er door leerkrachten *soms* expliciet aandacht wordt gegeven aan het selecteren van bruikbare informatie, dan schrijven leerlingen iets vaker eerst op wat ze zelf al weten over het onderwerp (56% vaak/altijd), dan als hier door leerkrachten *vaak of altijd* expliciet aandacht aan wordt gegeven (54%-55%). Leerlingen van leerkrachten die *soms* specifiek aandacht besteden aan het selecteren van bruikbare informatie, controleren minder vaak wie informatie op internet heeft gezet (20% vaak/altijd), dan leerlingen van leerkrachten die *vaak of altijd* aandacht besteden aan het selecteren van bruikbare informatie (21%).

Ruim een vijfde van de leerlingen van leerkrachten die *altijd* aandacht besteden aan het verwerken van bruikbare informatie (22%), neemt gevonden informatie over door het te knippen en te plakken. Leerlingen van leerkrachten die *soms of vaak* aandacht besteden aan het verwerken van bruikbare informatie doen dit minder vaak (20%). Leerlingen van leerkrachten die *altijd* aandacht besteden aan het verwerken van bruikbare informatie, schrijven de gevonden informatie ook iets vaker in hun eigen woorden op (72% vaak/altijd), dan leerlingen van leerkrachten die *vaak of soms* aandacht besteden aan het verwerken van bruikbare informatie (69%-71%).

Bij leerkrachten die *altijd* aandacht besteden aan het beoordelen van het eindproduct, controleert 71 procent van de leerlingen *vaak of altijd* nog een keer of zij hun werk goed hebben gedaan als zij klaar zijn met een informatieopdracht. Bij leerkrachten die hier *vaak of soms* aandacht aan besteden, is dat ruim 68 procent van de leerlingen (68%-69%).

Indien leerkrachten *altijd* specifiek aandacht besteden aan het reflecteren op het zoekproces en het benoemen van verbeterpunten, vragen leerlingen vaker aan hun klasgenoten en iemand van de bibliotheek waar zij informatie kunnen vinden (34% en 17% vaak/altijd), dan leerlingen van leerkrachten die *vaak of soms* aandacht besteden aan het reflecteren op het zoekproces en het benoemen van verbeterpunten (26% en 16%-14%).

Leerlingen zoeken iets vaker informatie op in een boek (bijvoorbeeld voor een werkstuk) (35%), wanneer hun leerkracht(en) *altijd* boeken aan bod laten komen als

bron als zij aandacht geven aan informatievaardigheden, dan leerlingen van leerkrachten die dit *soms of vaak* doen (29% en 34%).

5 VMBO - ontwikkelingen

Volgens de opgave van de bibliotheekmedewerkers heeft bijna een vijfde van de scholen (15%) in 2021 een expliciete leerlijn informatievaardigheden en een kleiner deel een mediaplan (8%). Het percentage scholen met een leerlijn en het percentage scholen met een mediaplan waren in 2020 hoger dan in 2021, maar door het lage aantal respondenten zijn dit waarschijnlijk toevallige schommelingen.

Van de docenten vmbo geeft in 2021 twee derde minstens eens per maand expliciet aandacht aan informatievaardigheden. Docenten zijn met name meer aandacht gaan besteden aan het beoordelen van het eindproduct.

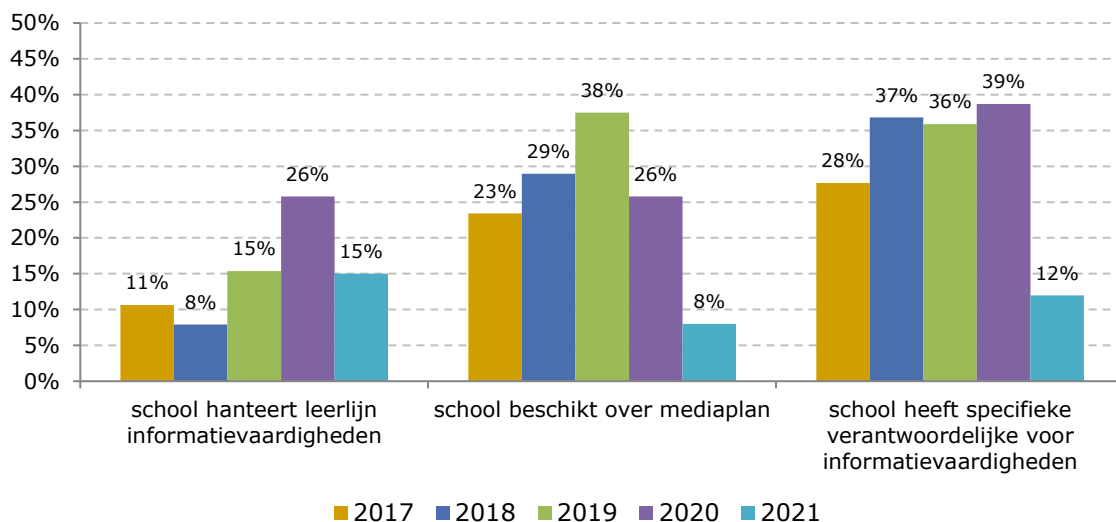
Het percentage leerlingen in het vmbo bij wie het vaak of altijd lukt om zonder hulp informatie te vinden is in 2021 met 7 procent gedaald ten opzichte van 2020 (73%).

5.1 Ontwikkelingen bibliotheekmedewerkers¹⁴

Vijftien procent van de vmbo-scholen hanteert in 2021, volgens de leesconsulent van de bibliotheek, een leerlijn informatievaardigheden, met expliciete doelen voor verschillende jaargroepen. Een kleiner deel van de vmbo-scholen beschikt over 'een mediaplan of schoolbreed plan voor digitale geletterdheid' (8%). Op iets meer scholen is iemand specifiek verantwoordelijk voor het onderwerp informatievaardigheden (12%) (Grafiek 18). Vanwege het kleine aantal respondenten per meting (2017: 47, 2018: 38, 2019: 41, 2020: 32, 2021: 29) zijn de toevallige schommelingen groot en zijn verschillen niet snel significant.

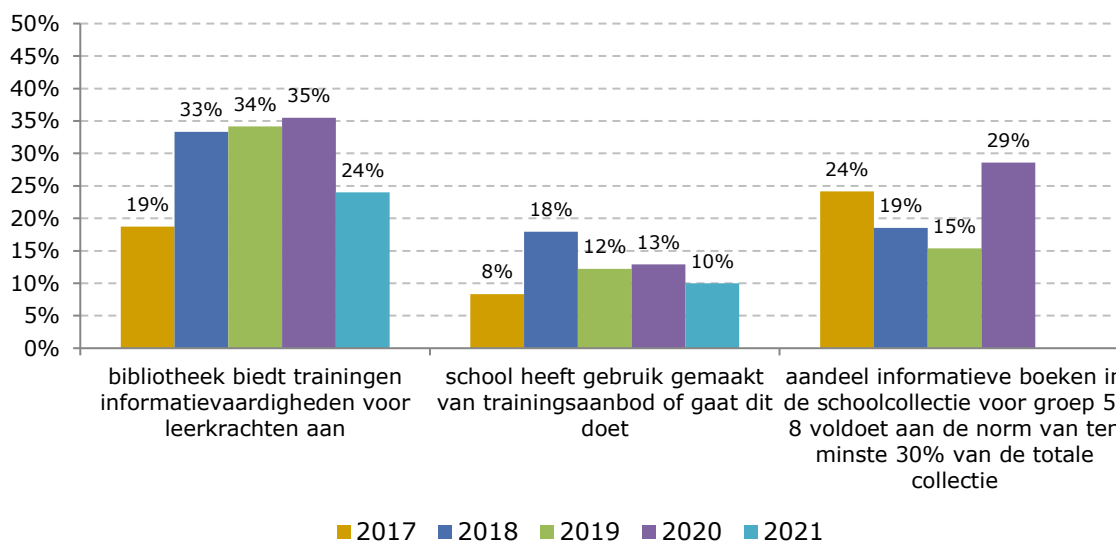
¹⁴ Sinds 2018 worden de informatievaardigheidenvragen alleen gesteld aan bibliotheekmedewerkers van bibliotheken die deelnemen aan het onderwerp informatievaardigheden. In de voorgaande jaren werden de informatievaardigheidenvragen gesteld aan alle bibliotheekmedewerkers. Om data van 2018 te kunnen vergelijken met afgelopen metingen, laten we nu voor alle jaren alleen de data zien van de bibliotheekmedewerkers van bibliotheken die deelnemen aan informatievaardigheden. De percentages voor de jaren 2017 kunnen daarom verschillen van de percentages in voorgaande rapporten.

Grafiek 18 Ontwikkelingen leerlijn, mediaplan¹⁵ en verantwoordelijke informatievaardigheden

Het percentage bibliotheken dat scholen trainingen informatievaardigheden voor leerkrachten aanbiedt (24% in 2021) is hoger dan in 2017 en lager dan in 2018, 2019 en 2020, maar de verschillen tussen de jaren zijn niet significant. In 2021 maakte 10 procent van de vmbo-scholen gebruik van dit aanbod (Grafiek 19).

Grafiek 19 Ontwikkeling scholing leerkrachten in informatievaardigheden^{16 17}

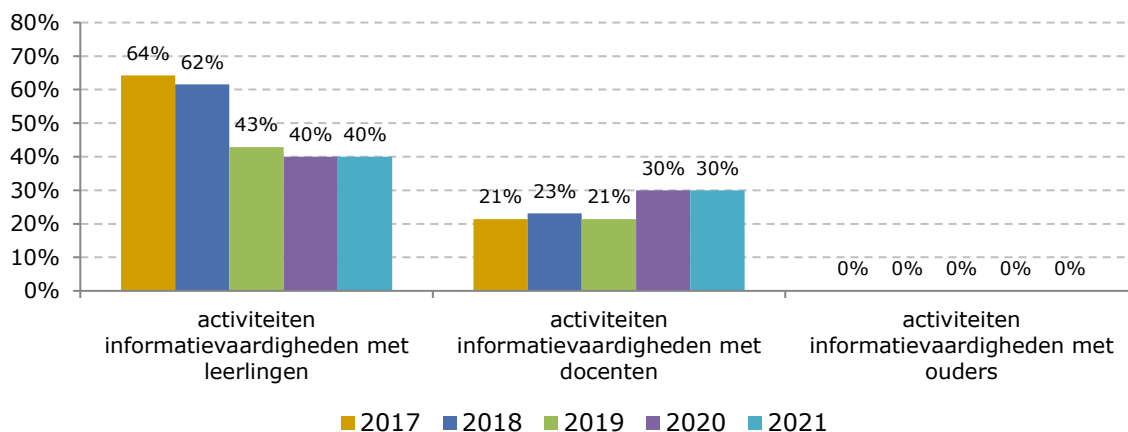
¹⁵ De vraag naar een mediaplan luidt voluit: "Kent deze school een mediaplan of een schoolbreed plan voor digitale geletterdheid?"

¹⁶ Als de bibliotheek geen training aanbiedt, is de vraag of de school gebruikt heeft gemaakt van het aanbod of dat gaat doen hier automatisch op 'nee' gezet.

¹⁷ De vraag "Voldoet het aandeel informatieve boeken in de schoolcollectie aan de norm van ten minste 30% van de totale collectie?" is niet gesteld in de meting van 2021.

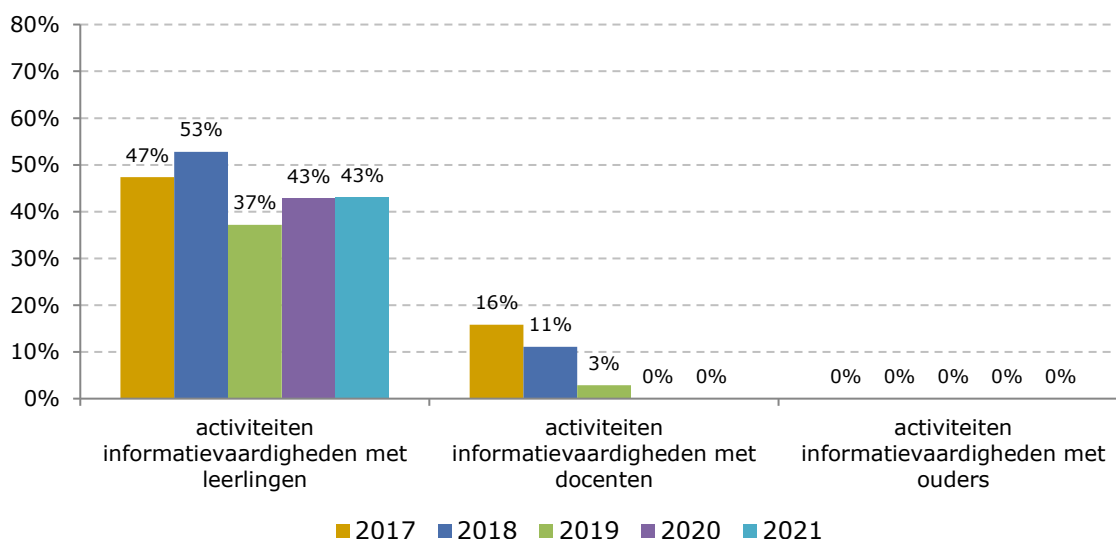
Het percentage mediathedarissen in 2021 dat activiteiten informatievaardigheden uitvoert met leerlingen (40%) is gelijk aan het percentage in 2020, net als het percentage mediathedarissen dat activiteiten informatievaardigheden uitvoert met docenten (30%) (Grafiek 20).

Grafiek 20 Activiteiten informatievaardigheden mediathedarissen

Het percentage bibliotheekmedewerkers dat activiteiten informatievaardigheden uitvoert met leerlingen is tussen 2019 en 2020 iets (niet significant) toegenomen. Het percentage bibliotheekmedewerkers dat activiteiten informatievaardigheden uitvoert met docenten is verder afgenomen, tot 0 procent in 2020. Activiteiten informatievaardigheden met ouders worden al sinds 2017 niet meer uitgevoerd door mediathedarissen of medewerkers van de openbare bibliotheek (Grafiek 21).

Grafiek 21 Activiteiten informatievaardigheden medewerkers openbare bibliotheek

5.2 Ontwikkelingen docenten

Bij de docenten vmbo¹⁸ die de vragen over informatievaardigheden hebben gekregen is Leerjaar 1 het best vertegenwoordigd in alle meetjaren (36% in 2021). Het percentage docenten in de Monitor dat (ook) Nederlands geeft is tussen 2017 en 2020 iets toegenomen (niet significant), maar tussen 2020 en 2021 weer significant afgenomen (Tabel 8).

Tabel 8 Verdeling van leerkrachten naar leerjaar, leerweg en vak (Nederlands ja/nee) per meting¹⁹

	2017	2018	2019	2020	2021
Leerjaar 1	42%	34%	42%	36%	36%
Leerjaar 2	26%	30%	26%	21%	31%
Leerjaar 3	22%	22%	19%	23%	17%
Leerjaar 4	10%	14%	13%	20%	16%
theoretische leerweg/mavo	58%	61%	66%	63%	-
basisberoepsgerichte leerweg	56%	51%	42%	43%	-
kaderberoepsgerichte leerweg	61%	53%	48%	46%	-
gemengde leerweg	20%	18%	21%	21%	-
Nederlands	36%	42%	41%	46%	37%
n (totaal)	679	609	444	294	377

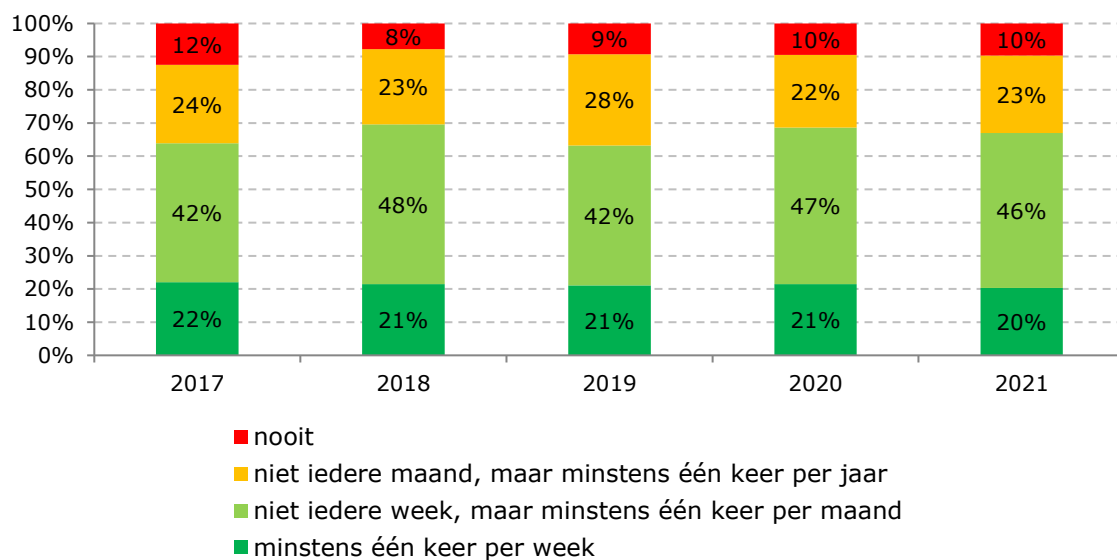
In 2021 gaf 66 procent van de docenten aan dat zij minimaal één keer per maand expliciet aandacht geven aan het onderwerp informatievaardigheden, in 2017 tot 2020 lag dit percentage ook tussen de 60 en 70 procent. De verschillen tussen 2020 en 2021 zijn niet significant (Grafiek 22).²⁰

¹⁸ In de analyse zijn uitsluitend docenten voor leerjaar 1-4 van het vmbo, exclusief praktijkonderwijs, meegenomen.

¹⁹ De vraag "Aan welke leerweg(en) geeft u les?" is niet gevraagd in de meting van 2021.

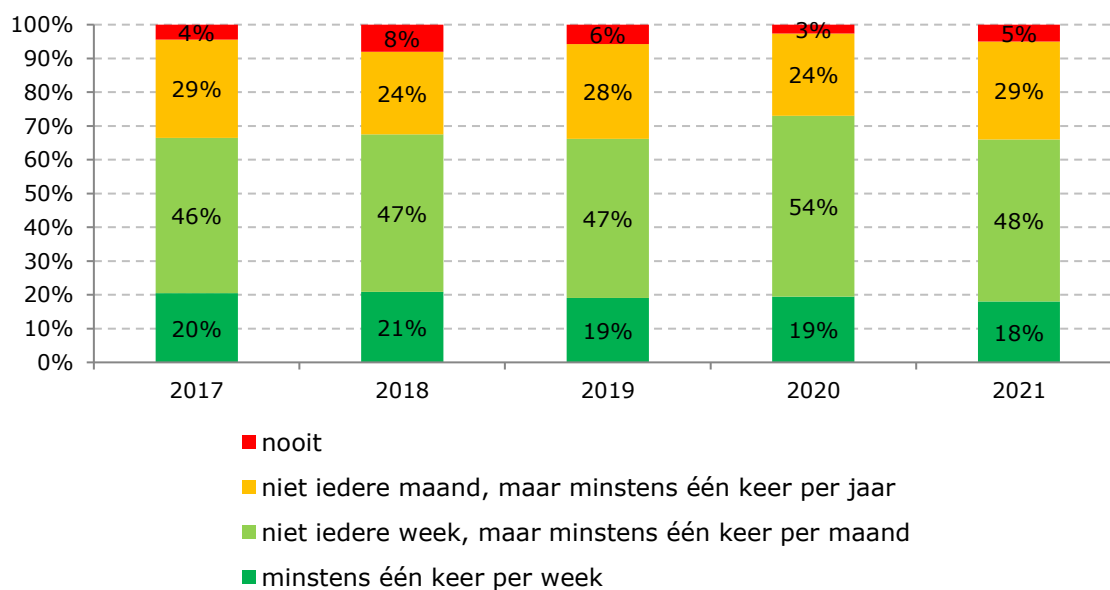
²⁰ Als we alleen naar docenten Nederlands kijken, is het percentage docenten dat lesgeeft in leerjaar 1 en 2 (67%) iets groter dan in 2020 (57%) het percentage leerkrachten dat lesgeeft in leerjaar 3 en 4 is dus kleiner (33% tegen 43%). Verder zijn er net als bij alle docenten geen significante verschillen tussen 2020 en 2021.

Grafiek 22 "Hoe vaak geeft u expliciet aandacht aan het onderwerp informatievaardigheden?"

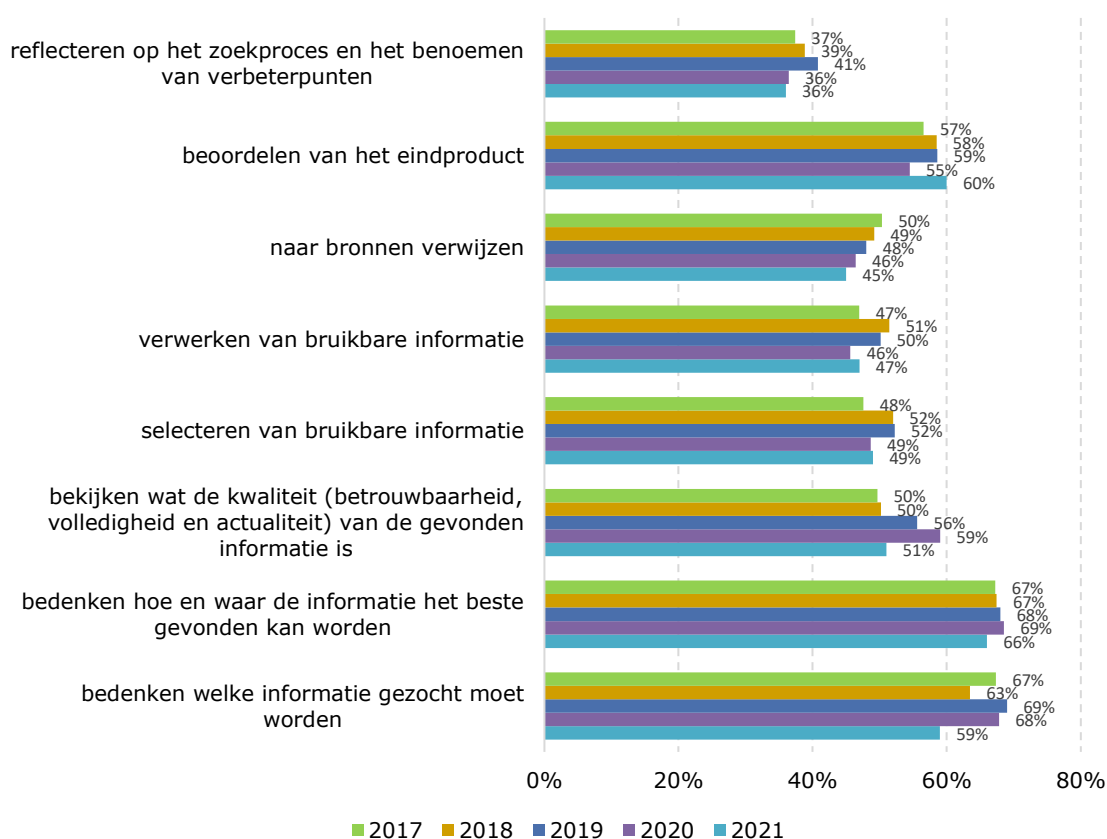
De frequentie waarmee docenten opdrachten of huiswerk geven waarbij leerlingen informatievaardigheden moeten gebruiken, was in 2020 (73%) iets hoger dan in 2017, 2018 en 2019 (66%-68%). Dit verschil is echter niet significant. In 2021 is het percentage docenten dat opdrachten of huiswerk geeft aan leerlingen waarbij informatievaardigheden gebruikt moeten worden weer gedaald tot 66 procent. Het verschil tussen 2020 en 2021 is ook niet significant (Grafiek 23).

Grafiek 23 "Hoe vaak geeft u opdrachten of huiswerk waarbij leerlingen informatievaardigheden moeten gebruiken?"

Leerkrachten laten in 2021 ongeveer dezelfde vaardigheden aan bod komen als in eerdere jaren. Bedenken hoe en waar de informatie het beste kan worden gevonden komt elk meetjaar het meest frequent aan de orde (66% vaak/altijd in 2021). Verder valt het vooral op dat het bedenken welke informatie gezocht moet worden in 2021 minder vaak wordt toegepast dan in voorgaande jaren (59% vaak/altijd) en dat het verwijzen naar bronnen steeds minder vaak wordt toegepast per meetjaar (45% vaak/altijd in 2021). Bijna alle andere onderwerpen krijgen in 2021 ongeveer evenveel of minder aandacht dan in 2020. Alleen het beoordelen van het eindproduct wordt in 2021 vaker toegepast dan in 2020 (60% vaak/altijd tegen 55% vaak/altijd) (Grafiek 24).

Grafiek 24 "Als u expliciet aandacht geeft aan informatievaardigheden, welke vaardigheden laat u dan aan bod komen?" (% vaak/altijd)²¹

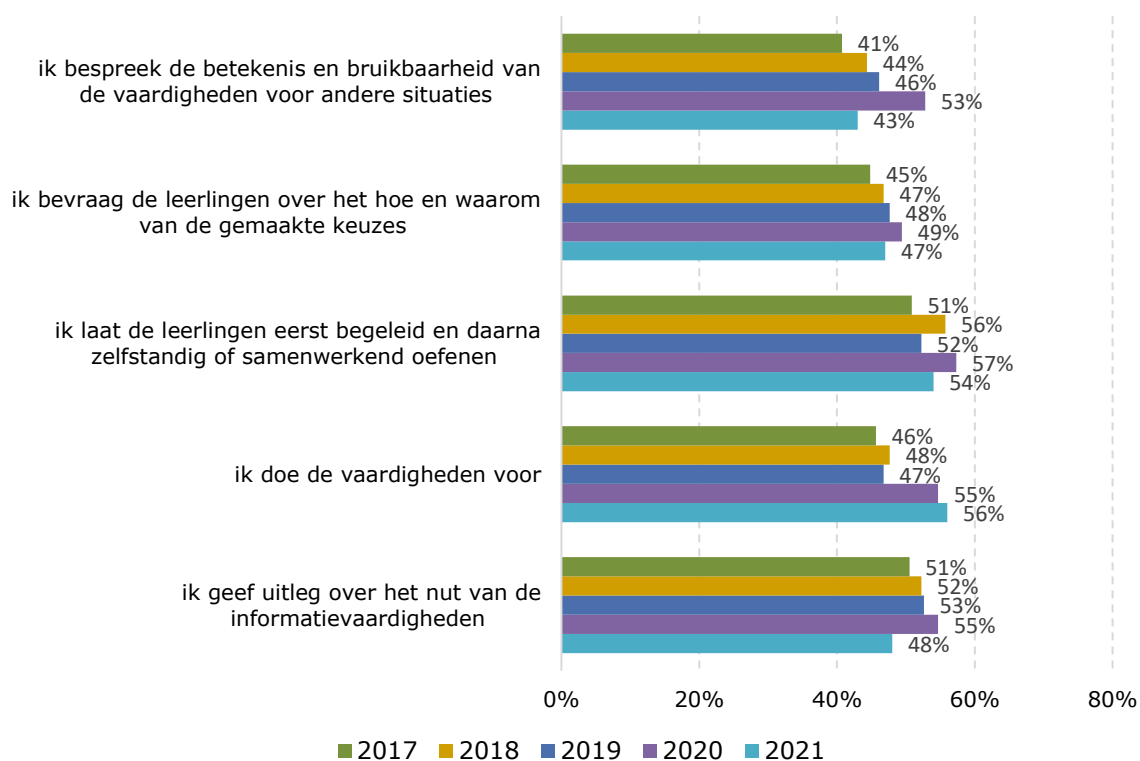

Alle verschillende werkwijzen wat betreft de didactische aanpak van informatievaardigheden, werden in 2020 vaker toegepast dan in voorgaande meetjaren, maar alleen bij het voordoen van de vaardigheden was het verschil significant. In 2021 werden vrijwel alle werkwijzen wat betreft de didactische aanpak van informatievaardigheden minder vaak toegepast in 2020, behalve het voordoen van

²¹ Leerkrachten die eerder aangaven dat zij nooit expliciet aandacht geven aan informatievaardigheden (12% in 2017, 8% in 2018, 9% in 2019, 10% in 2020 en 10% in 2021) hebben deze vragen niet gekregen en zijn buiten beschouwing gelaten. De percentages 'vaak/altijd' zouden een paar procent lager liggen als deze waren meegenomen in de percentering. Dit geldt ook voor Grafiek 24, Grafiek 25 en Grafiek 26.

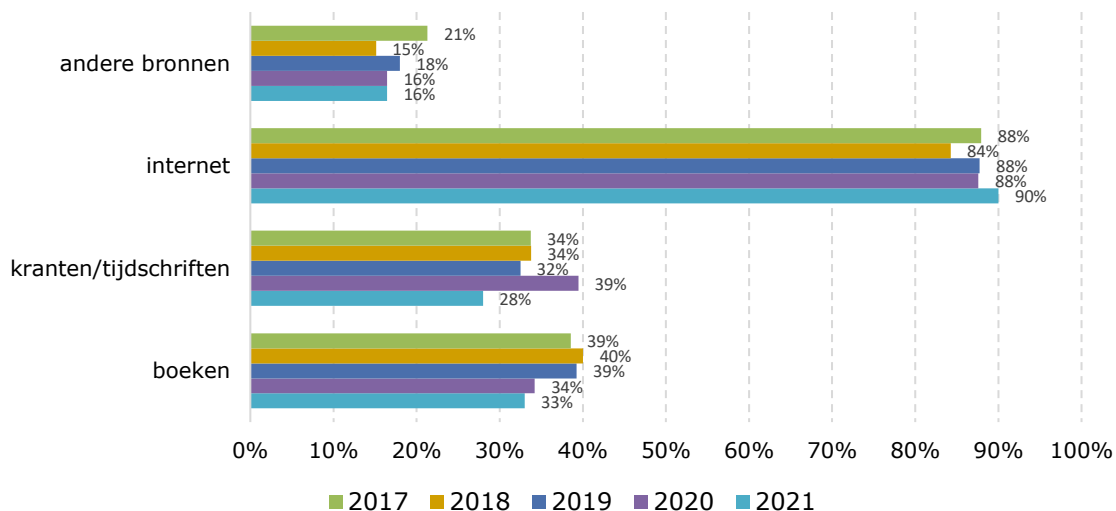
vaardigheden. Ook in 2021 was dit verschil alleen significant bij het voordoen van vaardigheden. Het voordoen van vaardigheden werd in 2021 vaker toegepast dan in 2020 (56% vaak/altijd tegen 55% vaak/altijd) (Grafiek 25).

Grafiek 25 "Als u aandacht geeft aan informatievaardigheden, hoe pakt u dat dan didactisch aan?" (% vaak/altijd)

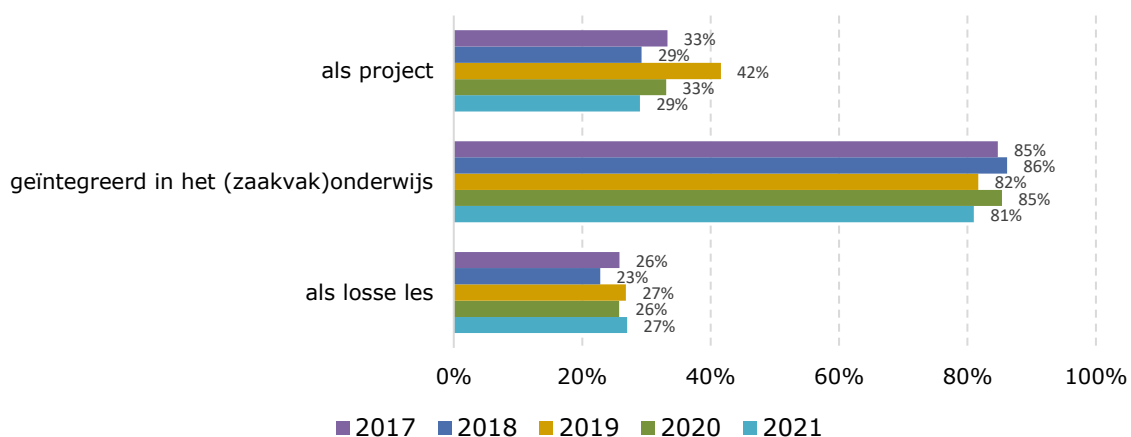
De bron die docenten veruit het meest aan bod laten komen als ze aandacht geven aan informatievaardigheden in het vmbo, is internet (90% vaak/altijd). In 2021 laat 28 procent van de leerkrachten kranten en tijdschriften aan bod komen. Dat is significant minder dan in 2020 (39%) (Grafiek 26).

Grafiek 26 "Als u aandacht geeft aan informatievaardigheden, welke bronnen laat u dan aan bod komen?" (% vaak/altijd)

Informatievaardigheden komen in het lesprogramma vrijwel altijd geïntegreerd in het (zaakvak)onderwijs aan bod (81%) en niet vaak als losse les (27%) of project (29%). (Grafiek 27).

Grafiek 27 "Op welke manier komen informatievaardigheden aan bod in uw lesprogramma?" (% ja)

5.3 Ontwikkelingen leerlingen

De leerlingen vmbo²² die aan het onderzoek over informatievaardigheden deelnamen, zijn door de jaren heen min of meer stabiel verdeeld over de leerwegen (Tabel 9). In 2021 hebben wel aanzienlijk minder leerlingen die de theoretische leerweg/mavo volgen deelgenomen aan het onderzoek (35%) dan in 2020 (50%). Daarnaast hebben in 2021 meer leerlingen die de basisberoepsgerichte leerweg volgen deelgenomen aan

²² Exclusief praktijkonderwijs.

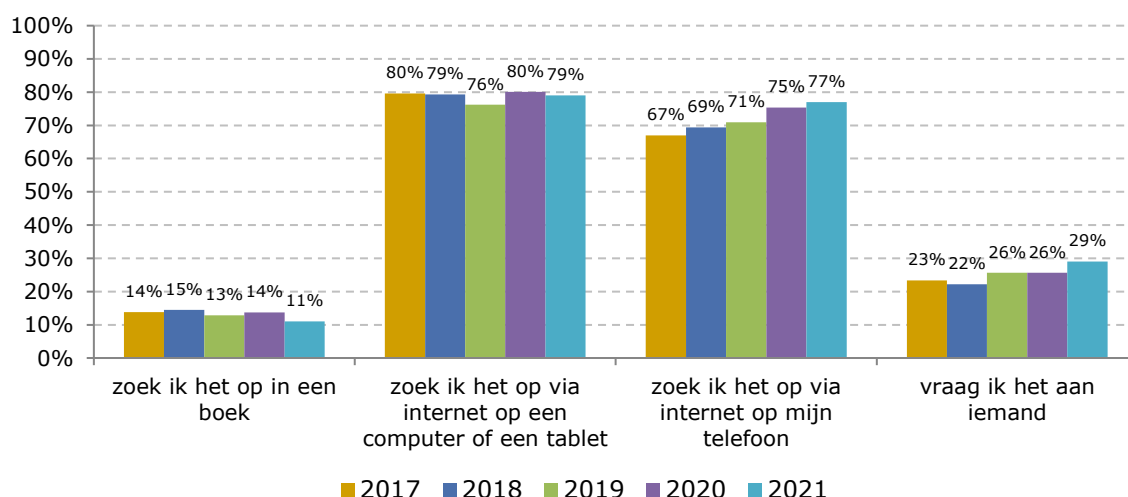
het onderzoek dan in 2020 (22% tegen 14%). In 2021 is 49 procent van de leerlingen meisje en 48 procent jongen.

Tabel 9 Verdeling van leerlingen naar leerjaar en leerweg per meting

	2017	2018	2019	2020	2021
Leerjaar 1	34%	31%	37%	35%	35%
Leerjaar 2	30%	29%	33%	24%	28%
Leerjaar 3	24%	23%	19%	20%	21%
Leerjaar 4	12%	17%	11%	21%	16%
theoretische leerweg/mavo	48%	48%	48%	50%	35%
basisberoepsgerichte leerweg	17%	16%	18%	14%	22%
kaderberoepsgerichte leerweg	27%	26%	25%	26%	29%
gemengde leerweg	8%	10%	8%	10%	14%
n (totaal)	8942	9546	6765	4788	5565

Duidelijk is dat leerlingen in de loop van de jaren steeds vaker informatie opzoeken op hun smartphone (77% in 2021 t.o.v. 67% in 2017). Een kleine minderheid zoekt het (ook) op in een boek (11%) (Grafiek 28). In de afgelopen 5 jaar zoekt ongeveer 40 procent van de leerlingen informatie nooit in een boek (41%-44%). Minder dan 10 procent van de leerlingen zoekt informatie nooit via een PC of tablet op internet (7%-9%).

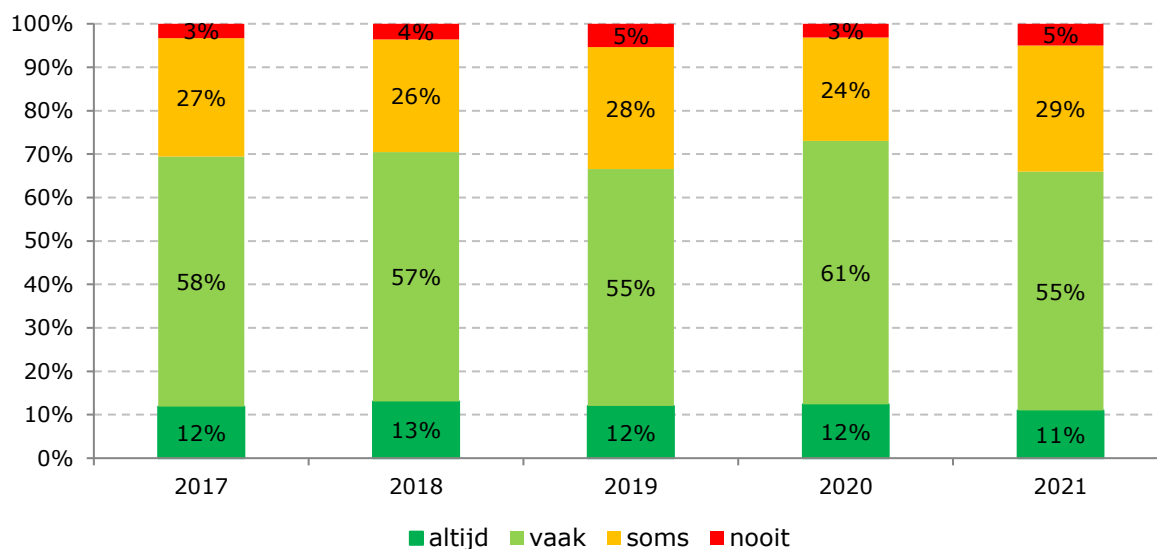
Grafiek 28 'Als ik informatie moet zoeken (bijvoorbeeld voor een werkstuk), dan...' (% vaak/altijd)

Een derde van de leerlingen (66%) zegt dat het altijd of vaak lukt om zonder hulp de informatie te vinden die ze zoeken voor een werkstuk, presentatie of opdracht. Dit

percentage is in 2021 met 7 procent gedaald ten opzichte van 2020 (73%) (Grafiek 29).

Grafiek 29 'Hoe vaak lukt het je om zonder hulp de informatie te vinden die je zoekt?'

Leerlingen vragen in 2021 minder vaak aan hun ouders (40% vaak/altijd) of aan een andere leerling (29%) waar zij informatie kunnen vinden als zij deze niet kunnen vinden, dan in 2020 (43% en 33%) (Tabel 10).

Tabel 10 'Als ik de informatie die ik zoek niet kan vinden, dan...' (% vaak/altijd)²³

	2017	2018	2019	2020	2021
vraag ik aan mijn ouders waar ik informatie kan vinden	42%	40%	41%	43%	40%
vraag ik aan een andere leerling waar ik informatie kan vinden	28%	29%	29%	33%	29%
vraag ik aan een docent waar ik informatie kan vinden	21%	23%	25%	25%	25%
vraag ik aan iemand van de bibliotheek waar ik informatie kan vinden	8%	8%	11%	10%	8%
vraag ik aan een deskundige waar ik informatie kan vinden	4%	5%	6%	5%	6%

Het typen van meer dan één zoekwoord (60% vaak/altijd) en het opschrijven wat leerlingen zelf al weten over het onderwerp bij het zoeken van informatie (44% vaak/altijd) wordt in 2021 minder vaak gedaan dan in 2020 (66% en 48%). Ook het

²³ De antwoordcategorie 'zet ik een vraag op twitter' wordt sinds 2017 niet meer aangeboden.

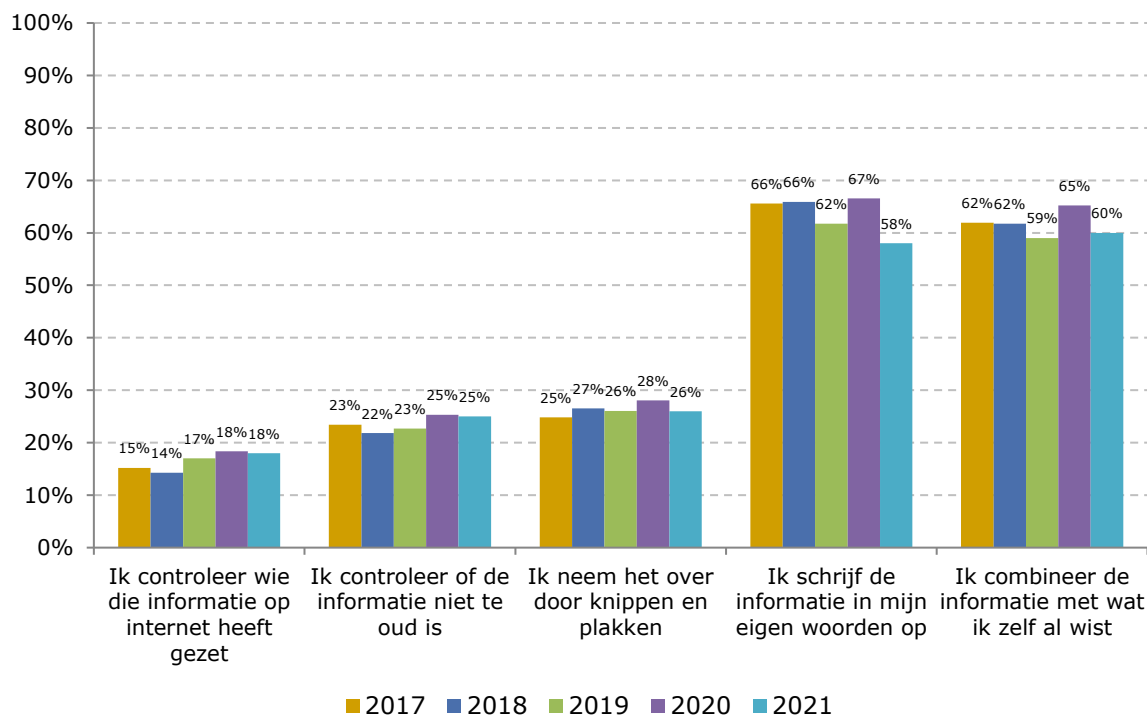
verder zoeken naar informatie zodra er informatie is gevonden, wordt in 2021 minder vaak gedaan dan in 2020 (43% vaak/altijd tegen 46%) (Tabel 11).

Tabel 11 'Hoe zoek jij informatie? Geef aan hoe vaak je iets doet' (% vaak/altijd)

	2017	2018	2019	2020	2021
Als ik informatie op het internet zoek (bijvoorbeeld met Google) typ ik meer dan één zoekwoord in	64%	65%	62%	66%	60%
Als ik voor een werkstuk informatie zoek, schrijf ik eerst op wat ik zelf al weet over het onderwerp	48%	44%	44%	48%	44%
Als ik informatie heb gevonden (bijvoorbeeld in een boek of op een website), kijk ik ook nog in andere boeken of websites	33%				
Als ik informatie heb gevonden, dan zoek ik verder om nog meer informatie te vinden, bijvoorbeeld op andere sites of in andere boeken		45%	42%	46%	43%
Als ik voor een werkstuk informatie zoek, maak ik een lijstje met woorden die mij helpen bij het zoeken	16%	17%	19%	18%	19%
Als ik voor een werkstuk informatie zoek, bedenk ik eerst waar ik die informatie het beste kan vinden	38%	37%	38%	38%	37%

Meer dan de helft van de leerlingen schrijft in 2021 de informatie in eigen woorden op (58% vaak/altijd) of combineert gevonden informatie met wat ze zelf al wisten (60%). Dit doen ze beide minder vaak dan in 2020 (67% en 65%). Slechts 18 procent controleert wie informatie op internet heeft gezet en 25 procent of de informatie niet uit te oud is (Grafiek 30).

Grafiek 30 'Wat doe je met de informatie die je hebt gevonden voor je werkstuk, presentatie of opdracht' (% vaak/altijd)

Op de vraag 'Als ik mijn werkstuk, presentatie of opdracht bijna af heb controleer ik nog een keer of ik het werk goed gedaan heb' antwoordt ruim de helft van de leerlingen dat zij dit altijd of vaak doen (60%). Dit is een kleinere percentage dan in voorgaande meetjaren (79% in 2020, 73% in 2019, 74% in 2018, 75% in 2016).

6 VMBO - verschillen tussen groepen leerlingen

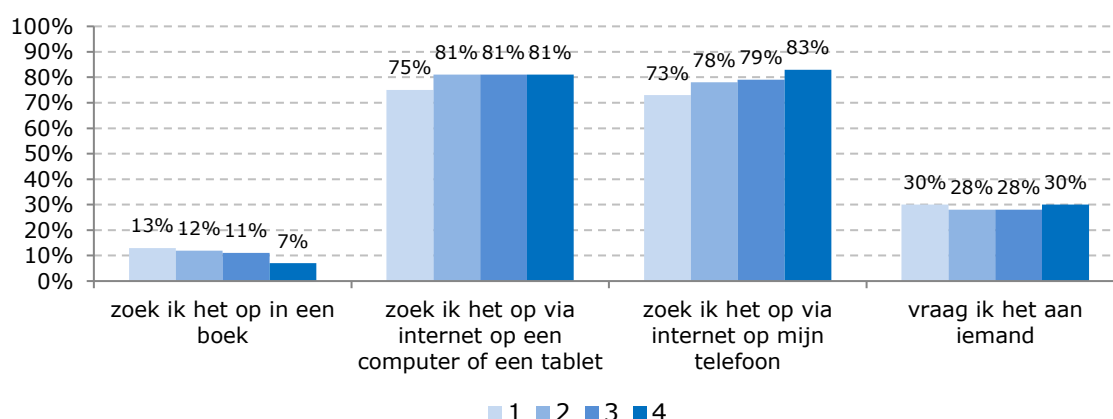
In hogere leerjaren van het vmbo zoeken leerlingen informatie (nog) minder vaak in een boek dan in lagere groepen. Het percentage leerlingen dat zegt de informatie die ze zoeken vaak of altijd zonder hulp te kunnen vinden stijgt van minder dan twee derde in leerjaar 1 naar ruim twee derde in leerjaar 4. Zodra informatie is gevonden, combineren leerlingen uit hogere leerjaren de informatie vaker met wat ze al wisten over het onderwerp.

Meisjes in het vmbo gebruiken alle bronnen bij het zoeken vaker dan jongens, gebruiken vaker meerdere zoekwoorden, zoeken vaker verder naar meer informatie als zij al informatie hebben gevonden, schrijven vooraf vaker op wat ze zelf al weten, schrijven de informatie vaker in hun eigen woorden op en combineren de gevonden informatie vaker met wat zij al wisten. Jongens vragen vaker aan iemand van de bibliotheek of een deskundige waar ze informatie kunnen vinden dan meisjes.

6.1 Leerjaar

Vergelijken we in de vmbo-data van 2021 de verschillende leerjaren, dan zien we dat het percentage leerlingen dat informatie opzoekt in een boek afneemt in hogere leerjaren. In leerjaar 4 zoekt slechts 7 procent informatie voor bijvoorbeeld een werkstuk vaak of altijd in een boek. Het percentage leerlingen dat informatie zoekt via internet op de telefoon stijgt per leerjaar (Grafiek 31).

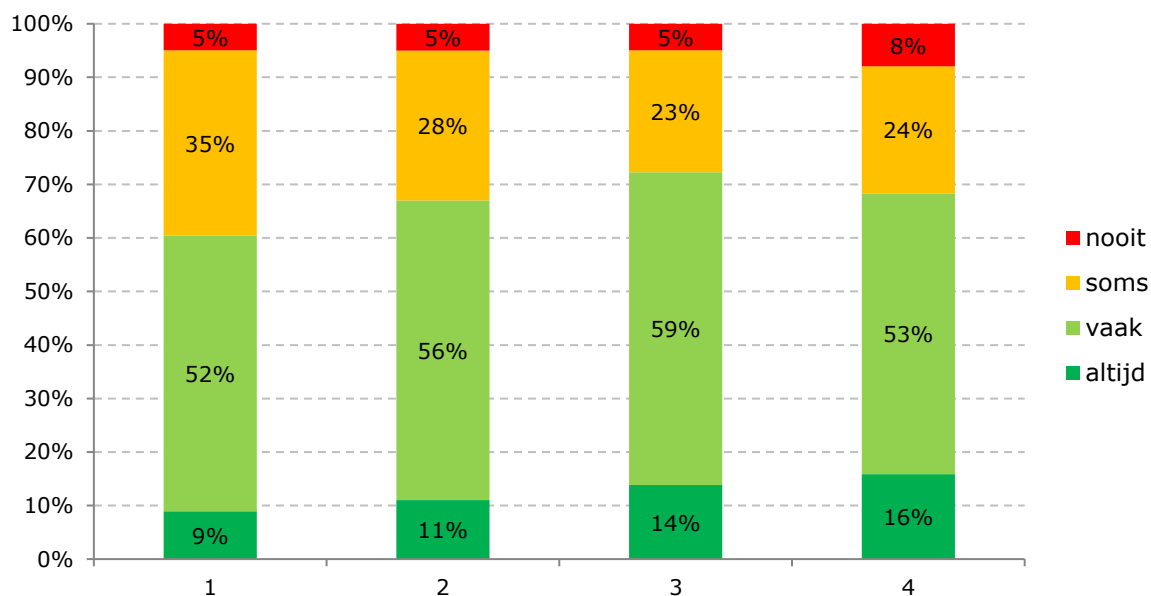
Grafiek 31 'Als ik informatie moet zoeken (bijvoorbeeld voor een werkstuk), dan...'
naar leerjaar (% vaak/altijd)

In leerjaar 1 zegt bijna twee derde van de leerlingen (61%) dat het altijd of vaak lukt de informatie te vinden die ze zoeken. In hogere leerjaren neemt dit toe, tot bijna drie

kwart in leerjaar 3 (73%). In leerjaar 4 daalde het percentage licht tot 69 procent (Grafiek 32).

Grafiek 32 'Hoe vaak lukt het je om zonder hulp de informatie te vinden die je zoekt?' naar leerjaar

Als leerlingen de informatie die ze zoeken niet kunnen vinden, vragen leerlingen in hogere leerjaren het minder vaak aan hun ouders of aan iemand van de bibliotheek dan in lagere leerjaren. Het percentage leerlingen dat aan een andere leerling, de leerkracht of aan een deskundige vraagt waar ze informatie kunnen vinden, is in de verschillende leerjaren (ongeveer) even groot (Tabel 12).

Tabel 12 'Als ik de informatie die ik zoek niet kan vinden, dan...' naar leerjaar (% vaak/altijd)

	1	2	3	4
vraag ik aan mijn ouders waar ik informatie kan vinden	44%	40%	36%	37%
vraag ik aan een andere leerling waar ik informatie kan vinden	29%	29%	29%	29%
vraag ik aan een docent waar ik informatie kan vinden	25%	25%	25%	24%
vraag ik aan iemand van de bibliotheek waar ik informatie kan vinden	10%	8%	6%	5%
vraag ik aan een deskundige waar ik informatie kan vinden	6%	5%	6%	4%

Naast het medium, verschilt ook de manier waarop men informatie zoekt voor een werkstuk per leerjaar. Eerst een lijstje met woorden maken die helpen bij het zoeken, eerst opschrijven wat men zelf al weet en eerst bedenken waar de informatie het beste gevonden kan worden, wordt in hogere leerjaren minder gangbaar. In hogere leerjaren

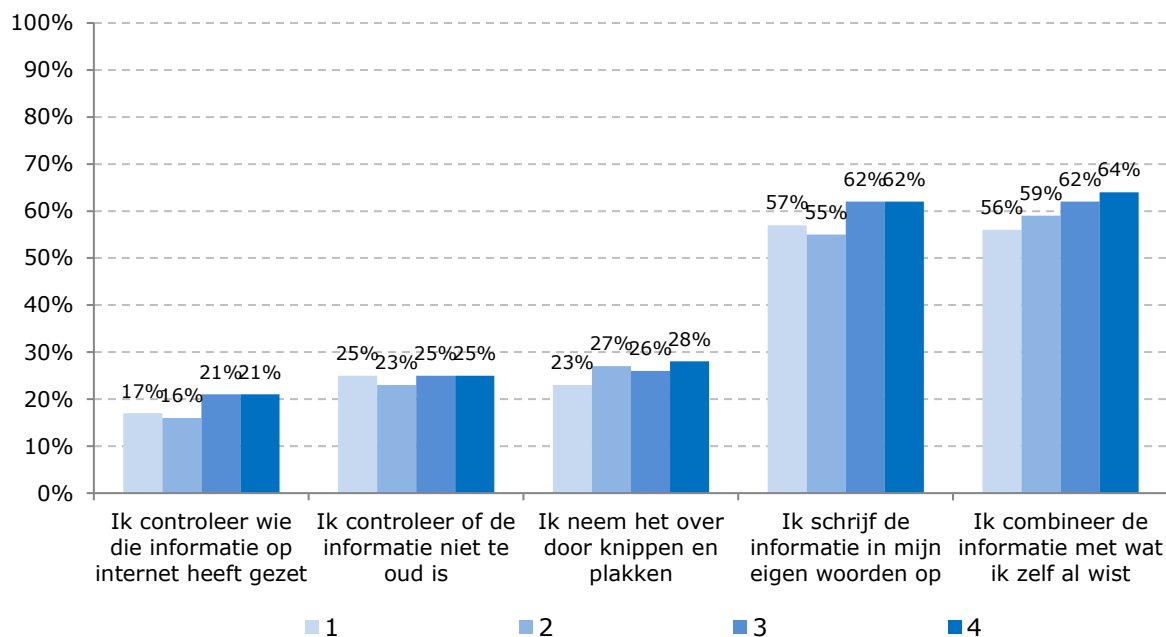
typt men wel vaker meer dan één zoekwoord in bij het zoeken naar informatie op het internet (Tabel 13).

Tabel 13 'Hoe zoek jij informatie? Geef aan hoe vaak je iets doet' (% vaak/altijd) – naar leerjaar

	1	2	3	4
Als ik informatie op het internet zoek (bijvoorbeeld met Google) typ ik meer dan één zoekwoord in	58%	59%	63%	66%
Als ik informatie heb gevonden, dan zoek ik verder om nog meer informatie te vinden, bijvoorbeeld op andere sites of in andere boeken	43%	41%	43%	44%
Als ik voor een werkstuk informatie zoek, schrijf ik eerst op wat ik zelf al weet over het onderwerp	49%	44%	41%	38%
Als ik voor een werkstuk informatie zoek, maak ik een lijstje met woorden die mij helpen bij het zoeken	21%	18%	16%	16%
Als ik voor een werkstuk informatie zoek, bedenk ik eerst waar ik die informatie het beste kan vinden	42%	34%	35%	33%

Gevonden informatie wordt in leerjaar 4 vaker overgenomen door te knippen en plakken (28%) dan in lagere leerjaren (23%-27%). Controleren wie informatie op internet heeft gezet wordt in leerjaren 3 en 4 vaker gedaan (21%) dan in leerjaar 1 (17%) en leerjaar 2 (16%), net als het schrijven van informatie in eigen woorden (62% vaak/altijd in leerjaren 3 en 4 tegen 57% in leerjaar 1 en 55% in leerjaar 2). Het combineren van informatie met wat de leerling zelf al wist wordt in leerjaar 4 vaker gedaan (64% vaak/altijd) dan lagere leerjaren (56%-62%) (Grafiek 33).

Grafiek 33 'Wat doe je met de informatie die je hebt gevonden voor je werkstuk, presentatie of opdracht' (% vaak/altijd) – naar leerjaar

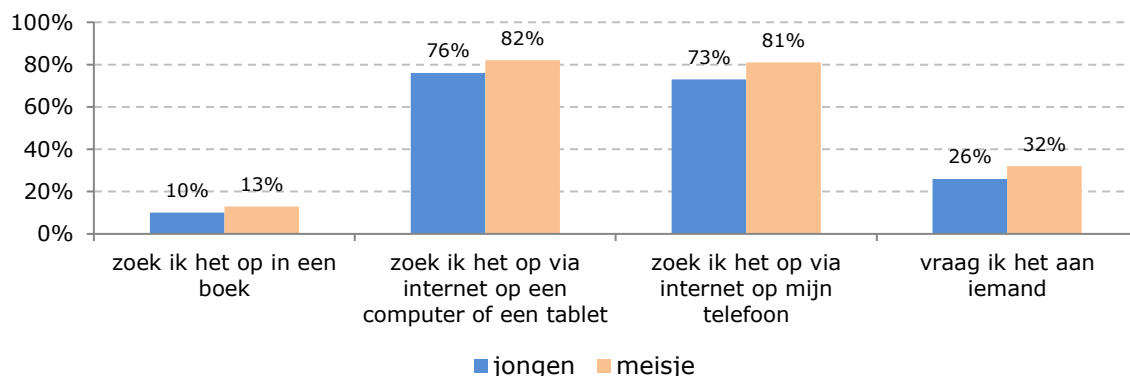

Op de stelling 'Als ik mijn werkstuk, presentatie of opdracht bijna af heb controleer ik nog een keer of ik het werk goed gedaan heb' antwoorden in leerjaar 1 meer leerlingen dat zij dit altijd of vaak doen (61%), dan in hogere leerjaren (59%).

6.2 Geslacht

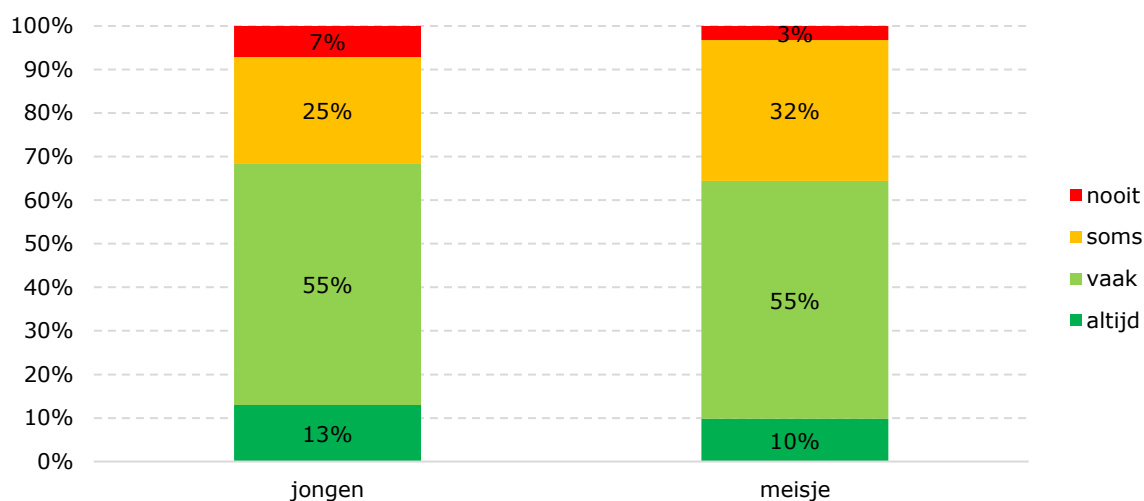
Als leerlingen vmbo informatie moeten zoeken voor bijvoorbeeld een werkstuk, zoeken meisjes in alle bronnen vaker dan jongens (Grafiek 34).

Grafiek 34 'Als ik informatie moet zoeken (bijvoorbeeld voor een werkstuk), dan...' naar geslacht

Het percentage leerlingen waarbij het vaak of altijd lukt om zonder hulp informatie te vinden, is hoger onder jongens (68%) dan onder meisjes (65%) (Grafiek 35).

Grafiek 35 'Hoe vaak lukt het je om zonder hulp de informatie te vinden die je zoekt?' naar geslacht

Als ze de informatie niet kunnen vinden, vragen jongens vaker aan iemand van de bibliotheek (9%) of een deskundige (7%) waar zij informatie kunnen vinden dan meisjes (7% en 4%). Meisjes vragen vaker aan hun ouders waar zij informatie kunnen vinden (43%) dan jongens (38%) (Tabel 14).

Tabel 14 'Als ik de informatie die ik zoek niet kan vinden, dan...' naar geslacht (% vaak/altijd)

	jongens	meisjes
vraag ik aan mijn ouders waar ik informatie kan vinden	38%	43%
vraag ik aan een andere leerling waar ik informatie kan vinden	25%	33%
vraag ik aan docent waar ik informatie kan vinden	25%	25%
vraag ik aan iemand van de bibliotheek waar ik informatie kan vinden	9%	7%
vraag ik aan een deskundige waar ik informatie kan vinden	7%	4%

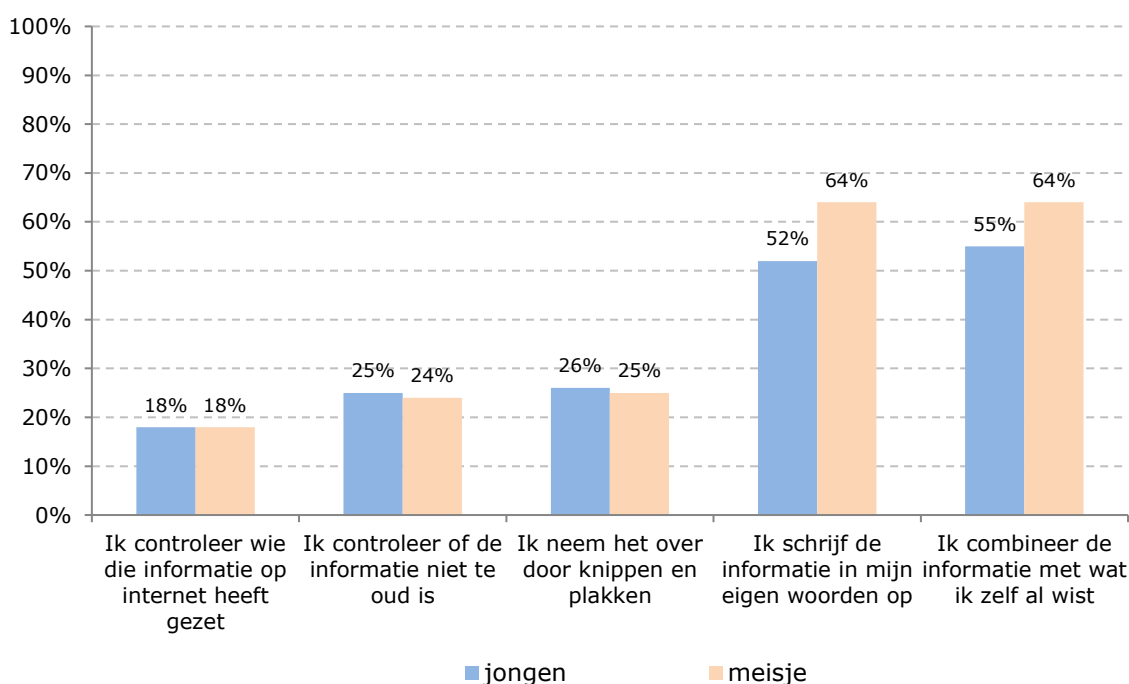
Meisjes typen vaker meer dan één zoekwoord in bij het zoeken naar informatie (63%) dan jongens (58%), kijken vaker nog in een andere bron als ze informatie hebben gevonden dan jongens (47% tegen 38%) en schrijven vaker eerst op wat ze zelf al weten dan jongens (49% tegen 40%). Jongens maken vaker zelf eerst een zoekwoordenlijstje (20%) dan meisjes (18%). Ook bedenken jongens vaker eerst waar ze informatie het beste kunnen vinden dan meisjes, maar de percentages verschillen niet veel van elkaar (37% tegen 36%) (Tabel 15).

Tabel 15 'Hoe zoek jij informatie? Geef aan hoe vaak je iets doet' (% vaak/altijd) – naar geslacht

	jongens	meisjes
Als ik informatie op het internet zoek (bijvoorbeeld met Google) type ik meer dan één zoekwoord in	58%	63%
Als ik informatie heb gevonden, dan zoek ik verder om nog meer informatie te vinden, bijvoorbeeld op andere sites of in andere boeken	38%	47%
Als ik voor een werkstuk informatie zoek, schrijf ik eerst op wat ik zelf al weet over het onderwerp	40%	49%
Als ik voor een werkstuk informatie zoek, maak ik een lijstje met woorden die mij helpen bij het zoeken	20%	18%
Als ik voor een werkstuk informatie zoek, bedenk ik eerst waar ik die informatie het beste kan vinden	37%	36%

Meisjes geven informatie vaker in hun eigen woorden weer dan jongens (64% tegen 52%) en combineren informatie vaker met wat ze al wisten (64% tegen 55%) (Grafiek 36).

Grafiek 36 'Wat doe je met de informatie die je hebt gevonden voor je werkstuk, presentatie of opdracht' (% vaak/altijd) – naar geslacht

Meisjes zeggen duidelijk vaker hun werk nog even te controleren als ze bijna klaar zijn met hun werkstuk, presentatie of opdracht (67% vaak of altijd) dan jongens (53%).

7 VMBO - verbanden

Op vmbo-scholen met een specifiek verantwoordelijke voor informatievaardigheden wordt er minder vaak aandacht besteed aan het reflecteren op het zoekproces en het benoemen van verbeterpunten dan op scholen zonder specifiek verantwoordelijke voor informatievaardigheden. Ook worden meerdere informatievaardigheden minder vaak toegepast door leerlingen op scholen met een specifiek verantwoordelijke voor informatievaardigheden dan leerlingen van scholen zonder specifiek verantwoordelijke.

Ook op scholen waar een leerlijn informatievaardigheden wordt gehanteerd, worden meerdere informatievaardigheden, zoals het controleren wie informatie op internet heeft gezet en het opschrijven van de informatie in eigen woorden, minder vaak toegepast door de leerlingen van deze scholen dan door de leerlingen van scholen waar geen leerlijn informatievaardigheden wordt gehanteerd.

7.1 Leerlijn, leesplan en verantwoordelijke informatievaardigheden – verband met activiteiten docenten²⁴

Als we de antwoorden van de docenten en de antwoorden van de leesconsulent over hun school aan elkaar koppelen, dan komen er een paar significante verbanden naar voren tussen het beleid op school en de activiteiten van de docenten. Zo komen kranten en tijdschriften vaker als bron aan bod bij informatievaardigheden op scholen met een specifiek verantwoordelijke voor informatievaardigen (43% vaak/altijd) dan op scholen zonder specifiek verantwoordelijke (25%).

Verder komen er geen duidelijke verschillen naar voren in het gedrag van leerkrachten tussen scholen waar wel of geen leerlijn informatievaardigheden wordt gehanteerd, scholen met of zonder een mediaplan of schoolbreed plan voor digitale geletterdheid of scholen met of zonder trainingen informatievaardigheden.

²⁴ Voor 258 van de 377 docenten vmbo (68%) die in de meting van 2021 de vragen over informatievaardigheden hebben beantwoord, konden de antwoorden worden gekoppeld aan de antwoorden van de bibliotheekmedewerker/leesconsulent.

7.2 Leerlijn, leesplan en verantwoordelijke informatievaardigheden – verband met antwoorden leerlingen²⁵

Bij een nadere analyse van de antwoorden van de *leerlingen* in leerjaar 1 in relatie tot het beleid op hun school²⁶ blijkt dat leerlingen van scholen met een schoolbibliotheek even vaak aan iemand van de bibliotheek vragen waar ze informatie kunnen vinden als leerlingen op scholen zonder schoolbibliotheek (10% vaak/altijd). Leerlingen op scholen met een schoolbibliotheek vragen vaker aan een deskundige waar ze informatie kunnen vinden (7% vaak/altijd) dan leerlingen van scholen zonder schoolbibliotheek (2%).

Leerlingen op scholen waar een leerlijn informatievaardigheden wordt gehanteerd, controleren minder vaak wie informatie op internet heeft gezet (11% vaak/altijd), schrijven de informatie minder vaak eerst in hun eigen woorden op (47%) en combineren de informatie minder vaak met wat zij zelf al wisten (44%), dan leerlingen op scholen waar geen leerlijn informatievaardigheden wordt gehanteerd (17%, 60% en 59%). Als leerlingen op scholen met een leerlijn informatievaardigheden hun werkstuk, presentatie of opdracht bijna af hebben, controleren zij ook minder vaak nog een keer of zij hun werk goed hebben gedaan (51% vaak/altijd), dan leerlingen op scholen zonder leerlijn informatievaardigheden (64%).

Leerlingen op scholen met een mediaplan of schoolbreed plan voor digitale geletterdheid nemen vaker informatie over door te knippen en plakken (31% vaak/altijd) dan leerlingen van scholen zonder mediaplan of schoolbreed plan voor digitale geletterdheid (21%). Daarnaast controleren leerlingen op scholen met een mediaplan minder vaak wie informatie op internet heeft gezet (14% vaak/altijd) dan leerlingen op scholen zonder mediaplan (16%).

Op scholen waar iemand specifiek verantwoordelijk is voor het onderwerp informatievaardigheden, zoeken leerlingen minder vaak naar informatie via het internet op een computer of tablet (67% vaak/altijd) en vragen leerlingen minder vaak aan een docent of andere leerling waar zij informatie kunnen vinden (17% en 23%), dan leerlingen op scholen waar niemand specifiek verantwoordelijk is voor informatievaardigheden (77%, 25% en 30%). Ook zoeken leerlingen op scholen waar iemand specifiek verantwoordelijk is voor informatievaardigheden minder vaak verder naar informatie als zij al informatie hebben gevonden, dan leerlingen op scholen zonder specifiek verantwoordelijke voor informatievaardigheden (35% tegen 45%). Verder maken leerlingen van scholen met een specifiek verantwoordelijke voor informatievaardigheden minder vaak een zoekwoordenlijstje en bedenken minder vaak eerst waar zij informatie het beste kunnen vinden, dan leerlingen van scholen zonder

²⁵ Voor 3994 van de 5565 leerlingen vmbo (72%) die in de meting van 2021 de vragen over informatievaardigheden hebben beantwoord, konden de antwoorden worden gekoppeld aan de antwoorden van de bibliotheekmedewerker/leesconsulent. Om een zuivere analyse te kunnen maken, kijken we hier alleen naar leerlingen uit groep 1. Het gaat dan om 1320 leerlingen, van 22 scholen.

²⁶ Een analyse van de antwoorden van de leerlingen in relatie tot de activiteiten van hun *docent* kan helaas niet worden gemaakt, omdat de leerlingen niet aan hun docent(en) kunnen worden gekoppeld.

specifiek verantwoordelijke voor informatievaardigheden (16% en 33% vaak/altijd tegen 23% en 42%).